

Narzędzia komunikacji międzykulturowej dla studentów:

Instytucjonalne strategie wspierania
różnorodności kulturowej w szkolnictwie wyższym

NUMER PROJEKTU
2018-1-PL01-KA203-050751

www.solvinc.eu

CC-BY-NC-SA

Niniejszy dokument może być kopiowany, powielany i modyfikowany zgodnie z powyższymi zasadami, przy czym każdorazowo należy wyraźnie podawać nazwiska autorów i wszystkie stosowne informacje na temat praw autorskich.

Wszelkie prawa zastrzeżone.

© Copyright 2020 SOLVINC

Partnerzy projektu:

Społeczna Akademia Nauk, Polska

Uniwersytet Wiedeński, Austria

Élan Interculturel, Francja

Uniwersytet Johana Gutenberga w Moguncji, Niemcy

Universidade do Porto, Portugalia

Narzędzia komunikacji międzykulturowej dla studentów:

**Instytucjonalne strategie wspierania
różnorodności kulturowej w szkolnictwie wyższym**

- Redakcja: José Pedro Amorim, Pedro Ferreira, & Isabel Menezes
- Autorzy: José Pedro Amorim, Laleh Esteki, Beate Hörr, Mariella Knapp, Joana Manarte, Anna Maria Migdał, Katharina Resch, Iris Thimm-Netenjakob, Vera Varhegyi, Emeline Alexandre, Eloise Dubrana
- Czas publikacji: listopad 2020
- Przeznaczenie: dostęp publiczny
- Projekt: SOLVINC – Solving intercultural conflicts with international students
Umowa w sprawie przyznania dotacji:
2018-1-PL01-KA203-050751

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Spis treści

1. Wprowadzenie	5
Definicja międzykulturowych relacji pomiędzy studentami oraz zakresu Zestawu Narzędzi omówionego w niniejszym opracowaniu	5
Projekt SOLVINC i jego cele	7
Teoretyczny i analityczny kontekst Zestawu Narzędzi	8
Co zrobić z odmiennością?	11
Opracowywanie Zestawu Narzędzi	15
2. Kompendium międzykulturowych interakcji studentów	16
2.1. Powitanie, orientacja oraz dialog	16
2.1.1. Tydzień Powitalny Studentów z Zagranicy Biura ds. Międzynarodowych w Moguncji	16
2.1.2. Dzień orientacji	18
2.1.3. Program Sesji Dialogowych na Kampusie	19
2.2. Kultury i smaki: miasta, kraje i kontynenty	21
2.2.1. Wycieczka po mieście i Sarau Cultural	21
2.2.2. Siedem kolorów, siedem kontynentów	22
2.2.3. Warsztaty kucharskie	23
2.3. Sieci społeczne i mentoring	24
2.3.1. Program koleżeński	24
2.3.2. ESN – Buddy Program	26
2.3.3. Fremde werden Freunde (Przyjaźń z Zagranicą) / FWF	28
2.3.4. Program Mentoringu Koleżeńskiego U. Porto	29
2.4. Język	33
2.4.1. Kawiarnia językowa	33
2.4.2. Tandem językowy	34
2.4.3. Szkoła Międzynarodowa im. Gutenberga (GIS) – kursy dla studentów z wymiany	36
2.5. Interakcje pomiędzy studentami w programie nauczania	37
2.5.1. Wiedeński Program Innowacji ^{WU}	37
2.5.2. Biznes Międzynarodowy, studia dwujęzyczne	39
3. Uwagi końcowe	40
4. Bibliografia	42

1. Wprowadzenie

W ostatnich dekadach w Europejskim Obszarze Szkolnictwa Wyższego mamy do czynienia ze znaczącym wzrostem mobilności oraz migracji studentów spowodowanym zwiększającą się globalizacją edukacji. Przyczyniają się do tego nie tylko programy edukacyjne (np. Erasmus), ale również instytucja światowego rynku usług związanych ze szkolnictwem wyższym (Godin & Rea, 2011), który sprawia, że obszar ten nabył silnie międzynarodowego charakteru. Ma to nie tylko ważne znaczenie samych dla instytucji szkolnictwa wyższego, ale również dla personelu administracyjnego i kadry akademickiej, którzy „muszą dopasować metody nauczania, kompetencje i umiejętności do tej nowej rzeczywistości” (Sobiesiak, 2012, str. 61). Ten wzrost różnorodności w ramach szkolnictwa wyższego może stanowić szczególnie duże wyzwanie w świetle stwierdzenia zawartego w Wytycznych UNESCO dotyczących edukacji międzykulturowej (2006, str. 10), zgodnie z którym mamy do czynienia „nieodłącznymi napięciami (...), [i] konieczność[cią] pogodzenia różnych światopoglądów (...) [które] odzwierciedlają różnice w wartościach w wielokulturowym świecie”, przy czym proces ten może „wzbogacić debatę nad edukacją i wielokulturowością”. Co więcej, proces ten obejmuje czynniki wykraczające poza obszar kultury, narodowości oraz grupy etnicznej, jak choćby wiek (Amaral & Magalhães, 2009; Amorim, 2018), płeć (Kim, 2011; Margolis & Romero, 1998), oraz zmienne społeczno-ekonomiczne (Bathmaker i in., 2016).

Każda próba omówienia zagadnień związanych z relacjami i konfliktami międzykulturowymi (dotyczy to również narzędzi przedstawionych w niniejszym opracowaniu!), nawet przy najlepszych intencjach powinna być podejmowana przy pełnej świadomości uprzedzeń związanych z podejściem esencjonalistycznym, które polega na traktowaniu kultury jak tworu niezmiennego i jednorodnego (Dasli, 2019), a tożsamości jednostek, ich wartości oraz światopoglądów jak jednopasmowej, jednokierunkowej ulicy. W związku z powyższym, mamy nadzieję, że strategie przedstawione w niniejszym opracowaniu będą postrzegane jako próba nawiązania porozumienia pomiędzy różnymi kulturami w poszanowaniu różnorodności przy jednoczesnym umożliwieniu uczestnikom znalezienia elementów wspólnych i uznania radykalnej równości wszystkich ludzi (Arendt, 1995), a także ustaleniu jakiej „refleksji musi dokonać każdy nauczyciel [członek kadry w szkolnictwie wyższym i student] aby spojrzeć w nowy sposób na kwestie etyczne związane z tym, co odmienne” (Dasli, 2019, str. 227).

Definicja międzykulturowych relacji pomiędzy studentami oraz zakresu Zestawu Narzędzi omówionego w niniejszym opracowaniu

Studenci z innych krajów przechodzą złożony proces przystosowania się do szkolnictwa wyższego kraju goszczącego, który przebiega na płaszczyźnie nie tylko akademickiej, ale również kulturowej i społecznej (Rientes & Tempelaar, 2013). Wiąże się to ze zróżnicowanym poziomem stresu przy wchodzeniu w nowe środowisko studenckie oraz uniwersyteckie, a także zapoznawaniu się z kulturą uczenia się w uniwersytecie goszczącym (Ward i in., 2001). Niektóre grupy studentów zagranicznych doświadczają znaczących zmian w sferze osobistej, emocjonalnej, oraz społecznej, podczas gdy u innych proces

przystosowania przebiega bardziej płynnie (Rientes & Tempelaar, 2013). Poznawanie studentów w nowym kraju, nabywanie biegłości w posługiwaniu się językiem tego kraju, oraz zawieranie nowych znajomości są ważnymi celami dla zagranicznych studentów. Integracja społeczna jest zatem niezbędna do tego, aby umożliwić im zdobycie pozytywnych doświadczeń związanych ze studiami (Tinto, 1975). Poznanie innych studentów o podobnym spojrzeniu na świat indywidualnie i w małych grupach jest niezbędnym warunkiem integracji społecznej (Byl i in., 2016), a grupa zajęciowa jest opisywana jako najważniejsze jej miejsce (Fergy i in. 2011). Studenci, którzy są dobrze zintegrowani społecznie, mają większe szanse na ukończenie studiów. Fergy oraz jej współpracownicy (2011) piszą, że wsparcie ze strony innych studentów oraz zawieranie nowych znajomości sprzyjają postępom w studiach. Jest to szczególnie ważne w studiach za granicą, a instytucje szkolnictwa wyższego muszą wspierać interakcje pomiędzy studentami miejscowymi oraz międzynarodowymi w celu ułatwienia adaptacji kulturowej. Realizacja tego celu nie jest jednak łatwa.

Po pierwsze, ważne jest zrozumienie, jak definiowane są międzykulturowe interakcje studentów. W celu przywołajmy definicję Rady Europy:

„Interakcja międzykulturowa to interakcja z drugą osobą (lub z grupą), która jest postrzegana jako należąca do kultury innej, niż dana osoba, która wchodzi z nią w interakcję. Tego rodzaju interakcje mogą zachodzić twarzą w twarz lub w środowisku wirtualnym, na przykład poprzez portale społecznościowe oraz komunikacyjne. Mogą one obejmować osoby z różnych krajów, których pochodzenie różni się pod względem językowym, etnicznym lub religijnym, a także takie, które różnią się stylem życia, płcią, klasą społeczną, orientacją seksualną, wiekiem lub pokoleniem, poziomem religijności itp. Interakcja staje się interakcją międzykulturową kiedy różnice kulturowe są jako takie postrzegane i są brane pod uwagę jako istotny czynnik z uwagi na sytuację lub z powodu indywidualnych poglądów lub postaw jednostki. W związku z powyższym, wchodząc w interakcję międzykulturową jednostka nie reaguje na drugą osobę (lub na grupę) w oparciu o jej cechy szczególne, ale w oparciu o ich przynależność do innej kultury lub grupy kultur. W takich sytuacjach kompetencje międzykulturowe są niezbędne do wejścia w harmonijną interakcję i nawiązania skutecznego dialogu.” (Barrett i in., 2014, str. 16)

Instytucje szkolnictwa wyższego na całym świecie muszą sobie poradzić ze wzrostem uczestnictwa studentów z grup niedoreprezentowanych w tym obszarze, szczególnie w zakresie mobilności. Przykłady pochodzą z wielu różnych obszarów: studenci dojrzałego pokolenia, studenci z pierwszego pokolenia, studenci niepełnosprawni, kobiety, imigranci, oraz mniejszości etniczne. Mamy nadzieję, że przedstawiony w niniejszym opracowaniu Zestaw Narzędzi przyczyni się do zwiększenia integracji społecznej we wszystkich grupach studentów.

Najważniejszym pytaniem niniejszego Zestawu Narzędzi jest: jakie przykłady i praktyki integracji społecznej w formie zorganizowanej interakcji studentów występują na europejskich uczelniach i w jaki sposób można opisać ich najważniejsze silne i słabe strony?

Mamy nadzieję, że niniejszy zestaw narzędzi przyczyni się do:

- integracji społecznej studentów zagranicznych (Tinto, 1975)
- upowszechniania się różnych rodzajów interakcji pomiędzy studentami lokalnymi i zagranicznymi;
- zwiększenia społecznej odpowiedzialności instytucji szkolnictwa wyższego;
- promocji kultury zorientowanej na różnorodność oraz „wielokulturowości krytycznej” (Stoer & Cortesão, 1999, str. 30), w instytucjach szkolnictwa wyższego;
- wspierania oraz umiędzynarodowienia instytucji szkolnictwa wyższego, szczególnie w zakresie mobilności studentów zagranicznych.

Projekt SOLVINC i jego cele

Celem projektu SOLVINC jest wsparcie rozwoju umiejętności związanych z wielokulturowością i rozwiązywaniem konfliktów wśród studentów zagranicznych i lokalnych oraz kadry akademickiej, a także organizowanie interakcji pomiędzy studentami pochodzącymi z różnych kultur. W tym celu projekt przystosował po raz pierwszy technikę zdarzeń krytycznych Cohen-Emerique (2015) do kontekstu szkolnictwa wyższego. Była ona w przeszłości wykorzystywana w wielu różnych dziedzinach na styku różnych kultur, na przykład w pracy socjalnej, służbie zdrowia, oraz w kształceniu dorosłych.

Dla projektu wyznaczono cztery komplementarne cele:

- Szok kulturowy w szkolnictwie wyższym. Podręcznik dla studentów międzynarodowych oraz dla kadry akademickiej: jak przekształcenie zdarzeń krytycznych w okazję do uczenia się¹ – oraz narzędzia online²;
- Podręcznik dotyczący kwestii drażliwych³;
- Zestaw narzędzi do ćwiczeń związanych z różnorodnością oraz umiędzynarodowieniem w szkolnictwie wyższym⁴;
- Oraz Zestaw Narzędzi związanych z interakcjami międzykulturowymi studentów⁵.

W celu lepszego zrozumienia Zestawu Narzędzi opisanego w niniejszym opracowaniu zalecamy zapoznanie się z wyżej wymienionymi pozycjami. Informacje w nich zawarte pozwolą na lepsze zorganizowanie interakcji międzykulturowych.

1 <http://learningfromcultureshocks.eu/wp-content/uploads/2019/11/Reader-22Nov2019.pdf>

2 <http://learningfromcultureshocks.eu/>

3 <http://solvinc.eu/results/#res2>

4 <http://solvinc.eu/results/#res3>

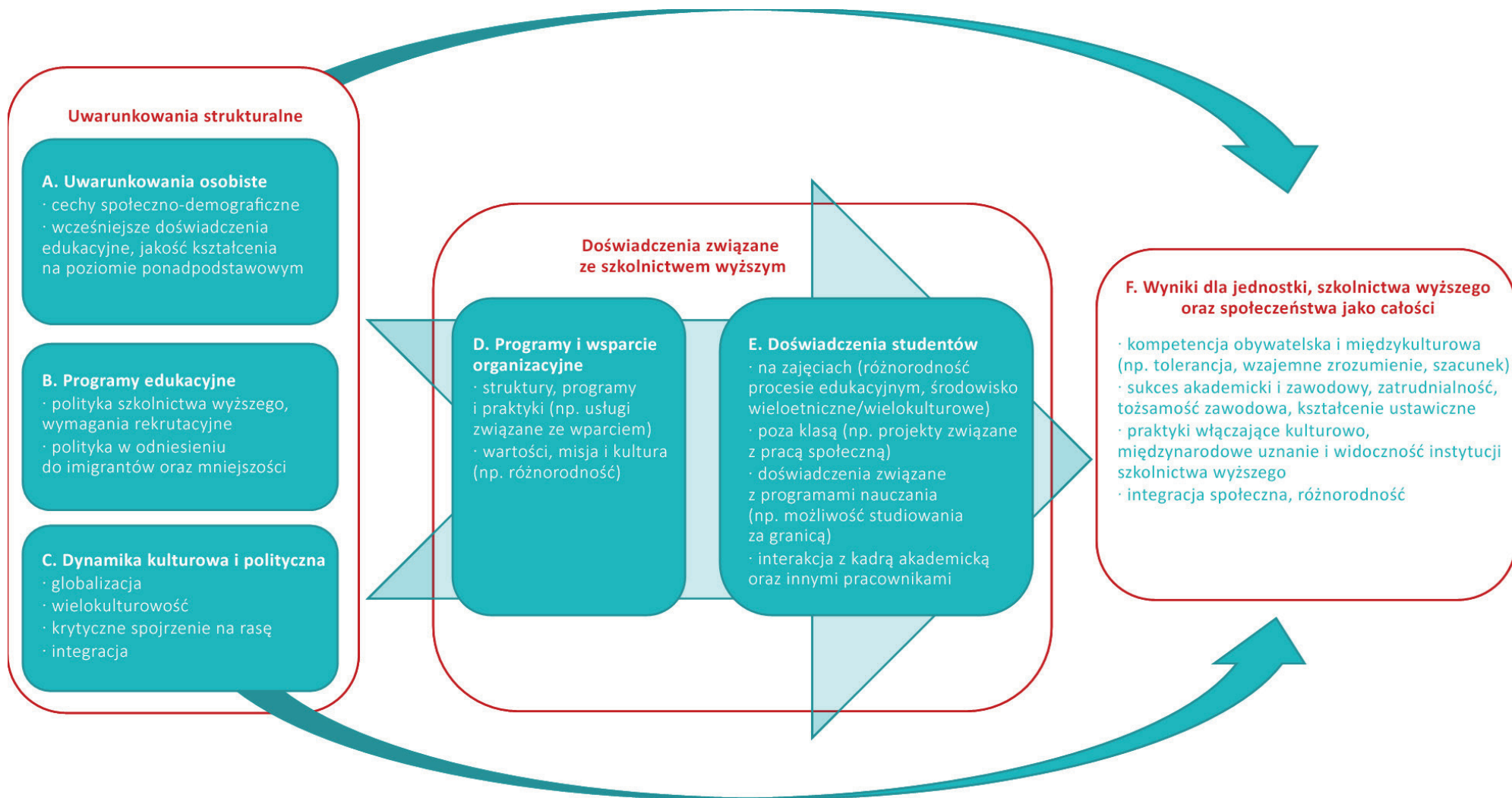
5 <http://solvinc.eu/results/#res4>

Teoretyczny i analityczny kontekst Zestawu Narzędzi

Zestaw strategii instytucjonalnych osadzony jest w ramach (zob. ryc. 1) wyznaczonych przez poprzedni projekt (Menezes, Lopes, Amorim, Neves, Pais & Soeiro, 2016), oparty o klasyczne modele wpływu w szkolnictwie wyższym zaproponowane przez Astina i Tinto w latach 1970 oraz Pascarellę i Weidmana w latach 1980 (zob. Pascarella & Terenzini, 2005, str. 53-60).

Ramy te obejmują trzy najważniejsze czynniki:

1. pierwszy składa się z trzech wymiarów „uwarunkowań strukturalnych”:
 - A) Uwarunkowania osobiste;
 - B) Programy edukacyjne;
 - C) Dynamika kulturowa i polityczna.
2. drugim czynnikiem jest doświadczenie w szkolnictwie wyższym, które obejmuje dwa wymiary:
 - D) Programy i wsparcie organizacyjne;
 - E) Doświadczenia studenta;
3. trzeci czynnik jest związany z:
 - F) Wynikami dla jednostki, szkolnictwa wyższego i społeczeństwa jako całości.

Ryc. 1: Ramy teoretyczne i analityczne

Źródło: Menezes, Lopes, Amorim, Neves, Pais & Soeiro, 2016, str. 6

Wyżej określony kontekst pokazuje, że promowanie wielokulturowości odbywa się poprzez interakcję z uwarunkowaniami strukturalnymi, a jego skutki wykraczają poza obszar szkolnictwa wyższego. Z tej perspektywy ważne byłoby wypracowanie technik oszacowania wpływu tych działań na jednostki, szkolnictwo wyższe i ogół społeczeństwa, z uwzględnieniem obszarów tak różnych, jak kompetencje obywatelskie i międzykulturowe, sukces akademicki i zawodowy, zatrudnialność, tożsamość zawodowa, kształcenie ustawiczne, praktyki integracji kulturowej, międzynarodowe uznanie oraz widoczność instytucji szkolnictwa wyższego, integracja społeczna, a także różnorodność (zob. Ryc. 1).

Wyżej opisane warunki strukturalne powinny być uwzględniane w strategiach instytucjonalnych, takich jak te zawarte w niniejszym Zestawie Narzędzi, z uwagi na wagę tych doświadczeń, które poprzedzają rozpoczęcie studiów (a nie tylko samo doświadczenie mobilności). Zestaw ten nie oddaje wszystkiego, co instytucje szkolnictwa wyższego robią w tym zakresie, ale wydaje się znaczące, że jedynie dwa przykłady (zob. Tandem Językowy i Monitoring Rówieśniczy) odnoszą się bezpośrednio do okresu sprzed migracji.

Zastosowanie koncepcji „świadomości krytycznej” Freirego (oryg. *“conscientização”*, Paulo Freire (1972)), zwiększania wiedzy oraz przygotowania do działania pod wpływem (znaczącym, ale nie determinującym) tych uwarunkowań strukturalnych na indywidualne i kolektywne ścieżki tych studentów miałoby tutaj ważne znaczenie pedagogiczne, demokratyczne oraz emancypacyjne. W kontekście dialogu w nawiązaniu do idei Freirego, należy stwierdzić, że dobrym punktem wyjścia do rozmowy ze studentami zagranicznymi i krajowymi mogłyby być niżej wymienione zagadnienia: (i) cechy społeczno-kulturowe, (ii) poprzednie doświadczenia edukacyjne, (iii) polityka instytucji szkolnictwa wyższego, (iv) polityka w odniesieniu do imigrantów oraz mniejszości, (v) globalizacja, (vi) wielokulturowość, (vii) krytyczne spojrzenie na rasę oraz (viii) integracja (zob. Ryc. 1).

Z naszego punktu widzenia przykłady zebrane w niniejszym Zestawie Narzędzi obejmują kluczowe obszary wielokulturowości i edukacji (również) studentów zagranicznych, takie jak przywitanie, zapoznanie oraz dialog, różne kultury (lokalna i zagraniczna) oraz tradycje gastronomiczne, programy mentoringu i sieci społeczne, język i strategie związane z programem nauczania.

W zakresie metod zbierania danych dominującą metodą była analiza danych zastanych (w dziesięciu przypadkach), jednak prowadzono również wywiady oraz obserwacje (po cztery przykłady).

Grupą docelową we wszystkich przykładach są studenci zagraniczni, jednak w większości badań brali udział również studenci krajowi ($n = 13$), pracownicy uczelni ($n = 5$), prowadzący ($n = 4$), społeczność lokalna ($n = 2$), a także inni obcokrajowcy w kraju goszczącym ($n = 1$).

W oparciu o ramy analityczne przedstawione na ryc. 1 można stwierdzić, że przykłady przedstawione w niniejszym Zestawie Narzędzi skupiają się głównie na chwili obecnej, na doświadczeniu studentów, zwłaszcza w zakresie mobilności. Ogólnie rzecz biorąc, zdaje się, że większy nacisk położono na praktyki interakcji, niż na strukturę organizacyjną i wdrożone programy.

Co zrobić z odmiennością?

Pytanie to często jest punktem wyjścia. Zanim jednak przejdziemy do odpowiedzi na nie, zaznaczmy, że konieczne jest zweryfikowanie niektórych mitów, które narosły wokół idei odmienności oraz (związanej z nią) równości.

W „Folwarku Zwierzęcym” George’a Orwella (2011, str. 18) znajdujemy następujący cytat: „[w]szystkie zwierzęta są równe, ale niektóre są równiejsze”. Parafrazując go w odniesieniu do odmienności, możemy powiedzieć, że każdy jest inny, ale niektórzy są „inniejsi”. Weźmy dla przykładu język: nawet, jeżeli jest ten sam, może występować w różnych odmianach (np. europejski i brazylijski portugalski), co jest wyzwaniem w komunikacji. Wyznania te są dużo większe, kiedy mamy do czynienia z innym językiem, co jeszcze bardziej utrudnia porozumienie. Studenci zagraniczni często nie znają języka kraju goszczącego.

Niezależnie od powyższego, jak pisze Amartya Sen (2007), błędne i niebezpieczne jest sprowadzanie złożoności ludzkiej tożsamości do pojedynczych cech. Było to przyczyną niezliczonych konfliktów i aktów przemocy. Podział na dwie kategorie: grupę własną i grupę obcą („nas i tamtych”), nawet jeżeli jest oparte na ulotnych i nieistotnych przesłankach (Tajfel, 1970) wiąże się ze zjawiskami takimi jak (i) faworyzowanie grupy własnej, (ii) negatywne postrzeganie grupy obcej kiedy uważa się ją za zagrożenie (Hewstone, Rubin & Willis, 2002), (iii) polaryzacja grupowa (kiedy grupa wzmacnia istniejące uprzednio tendencje jej członków) oraz (iv) efekt jedności grupy obcej, kiedy „tamci” są postrzegani jak jednorodna kategoria (Myers, 2010).

W szkolnictwie wyższym badania tak zwanych studentów „nietradycyjnych” pokazują kombinację – tzn. „interseksjonalność” (Crenshaw, 1989) – dwie lub więcej cechy „nietradycyjne” (kolor skóry, wiek, niepełnosprawność, orientacja seksualna, klasa społeczna, cechy etniczno-kulturowe, płeć, bycie studentem z pierwszego pokolenia itp.) zmniejszają szanse powodzenia takich studentów. Innymi słowy: im bardziej ktoś jest „nietradycyjny”, tym bardziej „nie pasuje”.

Lokując niniejszy Zestaw Narzędzi w kontekście międzykulturowości, należy zaznaczyć jak bardzo błędne i niebezpieczne jest postrzeganie jako „innego” każdego, kto pochodzi z kraju innego, niż nasz, tak jakbyśmy „my” byli wszyscy tacy sami – opisywana przez Zygmunta Bauman’a „wspólnota identycznych”. Jest tak, jakby różnicę w odniesieniu do każdego obcokrajowca można było zawsze uzasadnić kryteriami kulturowymi, tzn. poprzez nawiązanie do kultury danego społeczeństwa lub narodu. To tak, jakby nie było żadnych różnic w ramach danego kraju, regionu, rodziny lub grupy ludzi, których coś jednoczy, niezależnie od tego, czy jest to wykształcenie, kwestie obywatelskie lub polityczne, kulturowe, religijne, sport, itp.

Do jakiego stopnia traktujemy jako „różnice kulturowe” zjawiska związane z osobowością danego człowieka, jego zainteresowań, przekonań lub marzeń, które mogą nie mieć zbyt wiele wspólnego z jego „narodowością”? Musimy mieć zawsze świadomość tego ryzyka w pracy związanej z międzykulturowością w szkolnictwie wyższym lub w innej dziedzinie, tak abyśmy mogli zachować niezbędną „stałą czujność krytyczną” (Stoer & Cortesão, 1999, str. 28).

W tym kontekście Paulo Freire (2014) podkreśla wagę uwzględniania nie tylko tego, co nas dzieli, ale przede wszystkim tego, co nas łączy, nie tylko tego, co czyni nas różnymi, ale również tego, co mamy ze sobą wspólnego. Jako argument wymienia różne „mniejszości”, których suma stanowi tak naprawdę większość populacji. Jest wspólny mianownik, który może i powinien je łączyć: fakt, że wszystkie spotykają się z dyskryminacją.

„Tak zwane mniejszości, dla przykładu muszą zdać sobie sprawę z tego, że w sumie stanowią większość. Ich droga do zaakceptowania samych siebie jako większości wiedzie poprzez skupienie się na podobieństwach, a nie tylko na różnicach, i stworzenie w ten sposób *jedności w różnorodności*, bez której nie widzę nadziei na ich rozwój, a nawet na zbudowanie prawdziwej demokracji.” (Freire, 2014, str. 143).

Ta „jedność w różnorodności” musi być traktowana jako element społecznej odpowiedzialności instytucji szkolnictwa wyższego, które muszą być nie tylko na nią otwarte, ale przede wszystkim ją promować, ponieważ to jest sposób na zbudowanie skutecznej demokracji. W przeciwnym przypadku, jak ustalił Martin Trow (1973) już kilka dekad temu, szkolnictwo wyższe będzie nadal tylko dla elit, zarezerwowane dla mniejszości (tym razem faktycznej mniejszości) populacji, przy jednoczesnym dyskryminowaniu większości.

Oczywiście nie jest to łatwe rozwiązanie. Jak słusznie zauważa Paulo Freire, wielokulturowość nie powstaje spontanicznie. Przeciwnie, jest wynikiem politycznych i historycznych decyzji oraz działania zbiorowego.

„Droga to tej jedności w różnorodności i walka o nią jako proces są już same z siebie początkiem budowania wielokulturowości. Powtórzmy raz jeszcze: wielokulturowość jako koegzystencja różnych kultur w tej samej przestrzeni nie jest zjawiskiem naturalnym i spontanicznym. Jest produktem historii, a jej zbudowanie jest wynikiem decyzji, woli politycznej, mobilizacji oraz organizacji po stronie każdej z połączonych wspólnym celem grup kulturowych. Z związku z tym, wymaga on pewnej praktyki edukacyjnej, takiej, która byłaby spójna z tymi celami. Niezbędna jest nowa etyka oparta na poszanowaniu różnic.” (Freire, 2014, 147)

Jak pisze De Sanctis (1984), nie możemy mówić o edukacji publicznej skupiając się na indywidualnych „potrzebach” – które tak naprawdę oznaczają często „potrzeby” elit – ignorując kolektywny wymiar, który edukacja musi posiadać (zob. również Freire, 1972), który (tak naprawdę) dotyczy wszystkich i każdego z osobna. Podkreśla to również Komisja Europejska:

„Kluczowym elementem społecznego wymiaru Procesu Bolońskiego jest staranie o to, aby populacja studentów odzwierciedlała zróżnicowanie całej populacji, a ich pochodzenie nie miało wpływu na ich uczestnictwo w szkolnictwie wyższym.” (Komisja Europejska/Agencja Wykonawcza ds. Edukacji, Kultury i Sektora Audiowizualnego/Eurydice, 2018, str. 154).

W związku z powyższym, odpowiedź na zadane na wstępie pytanie – co zrobić z odmiennością – nie ma charakteru alternatywy rozłącznej (*albo*), ale koniunkcji (*i*): nie chodzi o wybranie równości *albo* różnorodności, ale o wybranie równości i różnorodności. Jak mówi Boaventura de Sousa Santos (2008, str. 28), „ludzie mają prawo być równi w tych wszystkich obszarach, gdzie różnice sprawiają, że radzą sobie gorzej, ale mają też prawo do bycia odmiennym tam, gdzie równość stwarza zagrożenie dla ich tożsamości”.

Oznacza to, że instytucje szkolnictwa wyższego a także ich pracownicy i studenci muszą zdawać sobie sprawę z różnorodności kulturowej i nie mogą traktować „kulturowej tęczy” tak, jakby była jednokolorowa, a wszyscy mieli takie same zainteresowania, wiedze i potrzeby. Szacunek dla odmienności nie powinien jednak oznaczać „bezkrytycznego przyjęcia postawy relatywizmu kulturowego (który oznacza bezwarunkową akceptację odmienności), łączącej się z brakiem analizy relacji władzy, z którymi nieuchronnie mamy do czynienia wtedy, kiedy różne kultury koegzystują w tej samej przestrzeni” (Stoer & Cortesão, 1999, str. 23). Niezliczone różnice nas ubogacają, ale niektórych z nich nie chcemy zaakceptować. Podobnie jak w każdej relacji międzyludzkiej, ważne jest, żebyśmy znali własne granice i razem określali zasady.

Akceptacja odmienności nie może również oznaczać jej „folkloryzacji” (Mariet, 1991; van Binsbergen, 1994). Może ona jednak wiązać się z pewną dozą „egzotyczności”, opisywanej przez Tzvetana Todorowa (1993, str. 264): „inni są lepsi od nas”. Są obszary, w których pokazanie umiejętności i zdolności jest etyczne i ważne, a które wiążą się z tym wymiarem, takie jak taniec, kuchnia, muzyka.

Niezbędne jest wypracowanie dialogu krytycznego i pełnego szacunku, czyli „wielokulturowości krytycznej”, który promowałby „sytuacje kulturowej dwujęzyczności” (Cortesão & Stoer, 1999, str. 30), a nawet wielojęzyczności:

„Nie ma prawdziwej dwujęzyczności, a tym bardziej wielojęzyczności, w oddzieleniu od „wielokulturowości”, a ona nigdy nie powstaje spontanicznie. Wielokulturowość należy stworzyć, zbudować ją środkami politycznymi, pracować nad nią w pocie czoła w konkretnych warunkach historycznych”. (Freire, 2014, str. 147)

Niezbędnym warunkiem promowania wielokulturowości jest komunikacja i dialog. W przeciwnym razie, jak pisze Paulo Freire (1977/1992, str. 22), będziemy tylko podejmowani działania „poszerzające”, rozumiane jako „potrzeba [...] zobaczenia ‘innych stron świata’, uważanych za mniej zaawansowane w celu ‘znormalizowania’ ich na naszą własną modłę. Chodzi o uczynienie ich mniej lub bardziej podobnymi do naszego własnego świata”. Tego typu działania mają charakter manipulacyjny i posiadają znamiona „podboju kulturowego”, odbierając drugiej osobie podmiotowość sprawiającą, że „jest zdolna do transformacji świata” (Freire, 1977/1992, str. 22).

Nie chodzi również o represyjną tolerancyjną wielokulturowość opisywaną przez Slavoję Žižka (2006, str. 72) jako rozwiązanie: „wielokulturowość jest, oczywiście, formą idealną ideologii globalnego kapitalizmu, postawą, która ze swego rodzaju pustej pozycji globalnej traktuje każdą kulturę lokalną jak osadnik, który ma do czynienia ze skolonizowaną populacją, jako „tubylców”, których zwyczaje musi dokładnie zbadać i „szanować” ”.

Krytyczna wielokulturowość jest antytezą „dobrotliwej edukacji wielokulturowej”, tzn. „sposobu na radzenie sobie z różnorodnością kulturową z pozycji technokratycznych lub charytatywnych” (Stoer & Cortesão, 1999, str. 26). Jak pisze Freire, żeby to osiągnąć, trzeba się „napocić”, tzn. niezbędny jest wysiłek i autentyczne zaangażowanie w sprawę. Innymi słowy, ważne jest podkreślenie różnic między tolerowaniem odmienności, potępianym przez Žižka w jego „Praise of intolerance” (2006) – i efektywnego współlistnienia w odmienności, efektywnego „życia razem”. Z tego punktu widzenia, tolerancja

„[...] może posłużyć do odparcia ataków tylko wtedy, kiedy przekuta jest w solidarność: w oficjalne uznanie, że powszechne występowanie różnic nie podlega negocjacji [...]. Tolerancja jako ‘tolerowanie’ nie może samodzielnie funkcjonować; może przetrwać wyłącznie jako forma solidarności. Nie można zadowolić się faktem, że odmienność drugiego człowieka nie szkodzi w żaden sposób mojej własnej [...]. Solidarność, w odróżnieniu od tolerancji, jej słabszej wersji, oznacza gotowość do walki; dołączenie do walki w obronie odmienności drugiego człowieka, nie tylko własnej. Tolerancja jest skupiona na własnym ego i ma charakter bardziej teoretycznych rozważań; solidarność natomiast jest nakierowana działanie społeczne i jest wojownicza.” (Bauman, 1998, str. 256)

Po tych wstępnych uwagach należy zaznaczyć, że niniejszy Zestaw Narzędzi skupia się na doświadczeniu w szkolnictwie wyższym, ponieważ to właśnie tu mamy do czynienia z interakcją, co ilustruje różne strategie instytucjonalne wspierania różnorodności kulturowej w tym obszarze. Musimy jednak pamiętać, że nawet praktyki, które sprawdzają się w jednym miejscu mogą nie sprawdzić się w innym, jeżeli nie zostanie uwzględniona specyfika danego przypadku.

Opracowywanie Zestawu Narzędzi

Partnerzy konsorcjum SOLVINC zebrali zestaw 25 różnych formuł interakcji pomiędzy studentami z odmiennych kultur. 15 z nich wybrano z uwagi na ich wagę (przy uwzględnieniu mocnych i słabych stron) oraz różnorodność. Przykładowo, najczęściej występujący rodzaj aktywności jest związany z jedzeniem i piciem. Wszystkie instytucje przejawiają ten rodzaj inicjatywy. Pomimo, że mamy tu do czynienia z różnymi formułami, takimi jak obiad, warsztat, impreza, lub obchody uroczystości, przedstawiamy tylko jeden przykład; wprowadzicie mamy do czynienia z pewnymi różnicami, kluczowe elementy aktywności są wspólne dla każdej z nich.

Tych 15 przykładów przedstawiono poniżej, z uwzględnieniem następujących elementów:

- Cechy grupy docelowej (studenci międzynarodowi lub studenci krajowi, profesorowie, pracownicy uniwersytetu, inni);
- Temat (kultura lokalna, język, konflikty międzykulturowe, różnorodność kulturowa, prawa człowieka / rasizm, inne);
- Kontekst (uniwersytecki lub inny);
- Krótki opis interakcji pomiędzy studentami: ogólny opis doświadczenia, z uwzględnieniem:
 - czasu i przyczyny zainicjowania interakcji
 - podmiotu kierującego interakcją
 - głównych czynności / wdrożonych strategii
 - uczestników i sposobu ich zaangażowania
 - skutków interakcji (jeżeli dotyczy);
- Poziom zinstytucjonalizowania, interakcji oraz zasięgu w środowisku uniwersyteckim: jaki jest poziom zinstytucjonalizowania tego doświadczenia? Czy wpływa ono na organizację w sposób systemowy, czy występuje stosunkowo rzadko i ogranicza się do osób zaangażowanych w daną interakcję?
- Implikacje dla rozwiązywania konfliktów międzykulturowych na uniwersytetach: czy to doświadczenie jest ważne w kontekście rozwiązywania konfliktów międzykulturowych w środowisku akademickim? Czy ma sens nadanie tej strategii priorytetu? Dlaczego? / Dlaczego nie?
- Główne wady i zalety;
- Sposób zbierania danych (np. dane zastane, obserwacja, wywiady z pracownikami uniwersytetu, profesorami, studentami, z innymi osobami);
- Dodatkowe uwagi (np. wiek, płeć, status, lub rola uczestników wywiadów w instytucji szkolnictwa wyższego)
- Źródła.

Zestaw narzędzi przetłumaczono na wszystkie języki partnerów: francuski, niemiecki, polski oraz portugalski.

2. Kompendium międzykulturowych interakcji studentów

2.1. Powitanie, orientacja oraz dialog

Aktywności te stanowią początkowy etap powitania studentów z zagranicy. Problemem może być orientacja studentów, którzy mogą czuć się nieco zagubieni. Trudności mogą mieć charakter instytucjonalny oraz administracyjny. Można również stwierdzić, że na tym etapie nawiązany zostaje dialog mający na celu wypracowanie wspólnej wiedzy.

2.1.1. Tydzień Powitalny Studentów z Zagranicy Biura ds. Międzynarodowych w Moguncji **Uniwersytet Johanna Gutenberga w Moguncji (JGU) w Niemczech (DE)**

KRÓTKI OPIS INTERAKCJI STUDENTÓW ZAGRANICZNYCH

Tydzień Powitalny jest organizowany przez Biuro ds. Międzynarodowych Uniwersytetu Johanna Gutenberga. Obejmuje on różne aktywności / wydarzenia organizowane dla studentów przybywających z zagranicy.

Inicjatywa obejmuje aktywności dla

- studentów z wymiany międzynarodowej,
- studentów kierunków zagranicznych
- obydwu grup razem

Tydzień Powitalny dzieli się na:

- Dni Informacyjne: oferta dla studentów z wymiany międzynarodowej. Program trwa cztery dni i obejmuje zadania administracyjne, takie jak rekrutacja, odbiór legitymacji studenckich, kont komputerowych, wybór kursów i rejestracja. Biorą w nim udział przedstawiciele różnych kierunków. Program obejmuje również zawieranie umów najmu pokoju w domu studenta oraz oprowadzanie po kampusie. Studenci otrzymują praktyczny przewodnik, który zawiera odpowiedzi na wiele pytań i jest sporządzony w formie kieszonkowej.
- Dni Orientacji: dla studentów kierunków zagranicznych.

Powyższe wydarzenia są oddzielne, ponieważ każda z grup ma inne potrzeby.

Tydzień Powitalny obejmuje również wydarzenia związane z networkingiem.

- Powitanie (pierwszy wieczór)
- Przyjęcie na zakończenie (na koniec przyjęcia: informacja zwrotna / marketing)

Pozostałe inicjatywy związane z Tygodniem Powitalnym:

- InfoCafé (wiele różnych organizacji i instytucji spoza sfery akademickiej, takie jak studenckie kluby sportowe, związane z doradztwem psychologicznym, programy pomocy koleżeńskiej, biblioteka uniwersytecka itp. przedstawia swoją ofertę studentom)
- Wycieczka po mieście dla wszystkich

Niektóre elementy programu przygotowywane są we współpracy ze Studierendewerk (dział zakwaterowania studentów) oraz AStA Ausländerreferat (organizacja studencka), a na początku również z ESG & KHG (obydwa kościoły uniwersyteckie związane z uczelnią).

Tydzień Powitalny wspierają studenci-asystenci oraz Studenci Ambasadorzy.

CECHY

GRUPA DOCELOWA

- ☒ studenci zagraniczni

TEMATY

- ☒ kultura lokalna
- ☒ pierwsze kroki / przybycie na uczelnię

KONTEKST

- ☒ uniwersytet

ZBIERANIE DANYCH

- ☒ dane zastane
- ☒ obserwacja
- ☒ wywiady z pracownikami / profesorami / badaczami
- ☒ dane uzyskane od badanych

POZIOM INSTYTUCJONALIZACJI, INNOWACJI ORAZ ZASIĘG NA UNIWERSYTECIE

Od roku akademickiego 1998/99, Dni Informacji organizowała dwa razy do roku dla studentów z wymiany międzynarodowej kadra uniwersytecka. Dla Biura ds. Międzynarodowych jest to integralna część programu. Dla samego uniwersytetu wydarzenie to służy wprowadzeniu nowych studentów do wszystkich dziedzin życia akademickiego. W ten sposób pozwalają one również zapobiegać ewentualnym problemom, co stwarza lepszą atmosferę powitalną i zapobiega dodatkowej pracy. Dni Orientacji są podobnym, ale krótszym programem, który skierowany jest do studentów kierunków międzynarodowych i organizowany jest już od wielu lat.

IMPLIKACJE DLA ROZWIĄZYWANIA KONFLIKTÓW MIĘDZYKULTUROWYCH NA UNIWERSYTETACH

Tydzień Powitalny uważamy za ważny program, ponieważ w większości przypadków to właśnie on kształtuje pierwsze wyobrażenia studentów zagranicznych związane z naszym uniwersytetem i życiem kulturalnym w Moguncji i ogólnie w Niemczech. Podczas Dni Informacji / Orientacji witamy ich i wprowadzamy w życie Uniwersytetu w Moguncji, zapoznajemy z Biurem ds. Międzynarodowych, ich oficjalnymi osobami kontaktowymi na poszczególnych wydziałach, oraz ich nowymi kolegami i koleżankami, a także innymi studentami wymiany międzynarodowej / kierunków międzynarodowych. Dzięki temu programowi studenci z wymiany / studenci kierunków międzynarodowych mają z kim porozmawiać w przypadku pojawienia się problemów. Kolejnym celem tego wydarzenia powinno być zapoznanie z nową kulturą i pomoc studentom w unikaniu i rozwiązywaniu konfliktów.

NAJWAŻNIEJSZE ZALETY

Najważniejszą zaletą tego wydarzenia jest pierwszy bezpośredni i osobisty kontakt, którzy nowoprzybyli studenci mogą mieć z przedstawicielami uniwersytetu. Mogą doświadczyć kultury lokalnej z odpowiednim wprowadzeniem i nie będą pozostawieni samym sobie przy swoim pierwszym szoku kulturowym / zderzeniu kultur, ponieważ będą znali kogoś na miejscu i będą mieli z kim porozmawiać (szczególnie w nowym środowisku akademickim). Przywitają ich członkowie kadry akademickiej oraz inni studenci, i będą częścią grupy. Jak wspomniano wyżej, pozwoli na stworzenie dobrej bazy do rozwiązywania konfliktów, co pozwoli na uniknięcie poważniejszych nieporozumień i problemów.

NAJWAŻNIEJSZE WADY

- Ponieważ jest to wydarzenie zakrojone na dość szeroką skalę, niestety nie każdy z osobna będzie mógł zostać wysłuchany, i jest ryzyko, że osoby, które się spóźnią, nie będą mogły uczestniczyć w wydarzeniu.
- Może stać się tak, że nowoprzybyli będą spędzać czas we własnym gronie, a nie z lokalną społecznością (jeżeli to rzeczywiście jest wada).

DODATKOWE UWAGI

Osoby kontaktowe: koledzy i koleżanki z Międzynarodowego Wsparcia Edukacyjnego Gutenberga oraz Biura ds. Międzynarodowych

ŹRÓDŁA

Oficjalna strona: <https://www.international-office.uni-mainz.de/infodays/>

Program lub Specjalne Wydanie Praktycznego Przewodnika w semestrze cyfrowym 2020:
https://www.international.uni-mainz.de/files/2020/04/Practical-Guide_EN_SoSe_20.pdf

Grupa na Facebooku „JGU Comes To You - Summer Semester 2020”
<https://www.facebook.com/jguinternationalstudents/>

2.1.2. Dzień orientacji

Społeczna Akademia Nauk w Polsce

KRÓTKI OPIS INTERAKCJI STUDENTÓW ZAGRANICZNYCH

Dzień orientacji jest obowiązkowym wydarzeniem dla studentów zagranicznych pierwszego semestru. W tym dniu zagraniczni studenci uczestniczą w różnych spotkaniach i szkoleniach z przedstawicielami różnych jednostek uniwersyteckich. Uczą się, jak radzić sobie z kwestiami administracyjnymi i dowiadują się, skąd mogą otrzymać pomoc. Biorą również udział w interaktywnym wykładzie dotyczącym kultury polskiej (mogą zadawać pytania) itp. Wieczorem mogą uczestniczyć w nieformalnym spotkaniu z lokalnymi oraz zagranicznymi studentami starszych semestrów.

POZIOM INSTYTUCJONALIZACJI, INNOWACJI ORAZ ZASIĘG NA UNIWERSYTECIE

Wydarzenie to organizowane jest na poziomie wydziału przez Prodziekana ds. Programów Międzynarodowych przy Wydziale Zarządzania i Bezpieczeństwa Narodowego we współpracy ze studentami krajowymi oraz zagranicznymi wyższych semestrów. Jest ono organizowane cyklicznie na początku semestru zimowego dla studentów zagranicznych pierwszego semestru.

CECHY

GRUPA DOCELOWA

- ☒ studenci zagraniczni oraz
- ☒ studenci krajowi
- ☒ profesorowie
- ☒ pracownicy uniwersytetu

TEMATY

- ☒ kultura lokalna
- ☒ język

KONTEKST

- ☒ uniwersytet

ZBIERANIE DANYCH

- ☒ obserwacja

IMPLIKACJE DLA ROZWIĄZYWANIA KONFLIKTÓW MIĘDZYKULTUROWYCH NA UNIWERSYTETACH

Program nie przykładą szczególnej wagi do zagadnienia rozwiązywania konfliktów międzykulturowych. Stworzenie możliwości zapoznania studentów zagranicznych z polityką uniwersytetu, a także zasadami na nim obowiązującymi, oraz podstawowymi cechami polskiej kultury mają jednak pozytywny wpływ zarówno na życie codzienne studentów na kampusie, ich osiągnięcia akademickie i relacje z lokalnymi studentami.

NAJWAŻNIEJSZE ZALETY

Najważniejszą zaletą jest fakt, że wielu studentów, zarówno międzynarodowych jak i lokalnych, a także profesorów i pracowników pozytywnie ocenia atmosferę wydarzenia i stosunkowo łatwo jest zachęcić ich do aktywnego uczestnictwa.

NAJWAŻNIEJSZE WADY

Najważniejszą wadą jest fakt, iż pomimo cyklicznego charakteru wydarzenia jest ono organizowane tylko raz w semestrze, i bierze w nim udział ograniczona liczba studentów.

2.1.3. Program Sesji Dialogowych na Kampusie

Wydział Inżynierii Uniwersytetu w Porto (FEUP)

KRÓTKI OPIS INTERAKCJI STUDENTÓW ZAGRANICZNYCH

Sesje dialogowe na kampusie odbywają się na FEUP co miesiąc w czasie roku akademickiego. Dialogi są skutecznym i pozytywnie odbieranym mechanizmem angażowania różnych grup, który może pomóc w zidentyfikowaniu osób, które mogą na kampusie pomóc w zrealizowaniu celów programu. Ma on na celu poprawienie kompetencji w komunikacji międzykulturowej i uniknięcie konfliktów międzynarodowych zarówno wśród studentów międzynarodowych, jak i krajowych. Każda z sesji ma inny temat, np. „Moje życie jako doktoranta” (zob. ilustracja poniżej)! Uczestnictwo jest darmowe, a zapisy odbywają się przy pomocy formularza online.

POZIOM INSTYTUCJONALIZACJI, INNOWACJI ORAZ ZASIĘG NA UNIWERSYTECIE

Program jest często organizowany przez wydział. Pracownicy Biura ds. Orientacji i Integracji (np. psycholog i doradca), profesorowie (np. kierownicy wydziałów) zapraszani są do rozmowy ze studentami zagranicznymi i lokalnymi. Studenci międzynarodowi i zagraniczni mogą zabrać głos w wielu różnych kwestiach i poruszyć wiele problemów w bezpośredniej i szczerzej rozmowie profesorami i pracownikami zajmującymi się współpracą z zagranicą.

CECHY

GRUPA DOCELOWA

- ☒ studenci zagraniczni oraz
- ☒ studenci krajowi
- ☒ pracownicy

TEMATY

- ☒ kultura lokalna
- ☒ konflikty międzykulturowe
- ☒ różnorodność kulturowa

KONTEKST

- ☒ uniwersytet

ZBIERANIE DANYCH

- ☒ dane zastane
- ☒ dane uzyskane od badanych

IMPLIKACJE DLA ROZWIĄZYWANIA KONFLIKTÓW MIĘDZYKULTUROWYCH NA UNIWERSYTETACH

Główne cele sesji Dialogu na Kampusie to pomoc w umiędzynarodowieniu kampusu FEUP, wspieranie globalnej perspektywy studentów i pracowników portugalskiego szkolnictwa wyższego poprzez znaczącą interakcję i wspólne doświadczenia wraz ze studentami zagranicznymi, zmniejszenie izolacji nowoprzybyłych studentów zagranicznych, zapewnienie im wsparcia społecznego, a także przestrzeni na interakcje z osobami spoza ich grupy kulturowej i możliwości uczenia się od studentów, którzy mają doświadczenie w adaptowaniu się do kraju goszczącego i jego środowiska akademickiego.

NAJWAŻNIEJSZE ZALETY

Dialogi są ważne, ponieważ ich kluczowe cele można osiągnąć poprzez wymianę informacji w ramach tego narzędzia. Studenci mogą uzyskać informacje o nowym systemie edukacji oraz kulturze kraju, do którego przybyli. Dialogi mogą pomóc uniknąć konfliktów międzykulturowych poprzez zwiększanie wiedzy o kraju goszczącym. Uczestnicy czują, że wśród pracowników uniwersytetu są ludzie, którzy ich wysłuchają i dostarczają im informacji, które mogą im pomóc. Pomiędzy studentami zagranicznymi oraz krajowymi może zostać nawiązany dialog, który będzie miał pozytywny wpływ na zwiększenie kompetencji studentów lokalnych w zakresie komunikacji międzykulturowej.

NAJWAŻNIEJSZE WADY

Ponieważ uczestnictwo w programie nie jest obowiązkowe, wielu studentów może nie być w niego zaangażowanych. Mogą nie wiedzieć o pozytywnym wpływie, jaki program ten miałby na ich życie akademickie i codzienne.

DODATKOWE UWAGI

Informacje te przekazała Laleh Esteki, była konsultantka iPoint (Intercultural Contact Point). Zostały one zweryfikowane przez Carlosa Oliveirę, kierownika Ośrodka ds. PR, Komunikacji i Współpracy, adiunkta zaproszonego do FEUP, odpowiedzialnego za działalność iPoint.

REFERENCES

<http://fe.up.pt/ipoint>

<https://docs.google.com/forms/d/1GQFqliTcC2yRFivubDUeTvVBNmneLsDoiUpSjvbrASM/edit>

CAMPUS CONVERSATION SESSIONS

"MY LIFE AS A DOCTORAL STUDENT"

22 november 2018 - 16h00

FEUP, room I -105 (DEEC)

We are really pleased to invite you to attend our first conversation session **"My life as a doctoral student"**.

Why conversation?

Conversations are really effective and important mechanisms for engaging different groups and allowing them to share opinions and open up to the academic community.

We would like to

- . Provide an avenue for international students to socialize with individuals outside their cultural group and to learn from students who have experience adapting to the host country and university;
- . Reduce the isolation of newly arrived international students, and provides social support for them;
- . Foster a global mindset in Portuguese students and staff through meaningful interaction and share experiences with international students.

Participation is free, but enrolment is necessary. Please fill in the form below (the number of participants is limited):

[goo.gl/forms/xzcfNAeszJYkO9Fg1](https://forms.gle/xzcfNAeszJYkO9Fg1)

Looking forward to seeing you!

2.2. Kultura i smaki: miasta, kraje i kontynenty

Na etapie drugim podejmowana jest próba powiększenia wzajemnej wiedzy. Uniwersytet pokazuje różne aspekty kultury kraju goszczącego: informacje o mieście, zagadnienia związane z gastronomią itp., a studenci zagraniczni zostają poproszeni o przedstawienie się i opowiedzenie czegoś o swojej kulturze.

2.2.1. Wycieczka po mieście i Sarau Cultural

Wydział Nauk Humanistycznych Uniwersytetu w Porto (FLUP)

KRÓTKI OPIS INTERAKCJI STUDENTÓW ZAGRANICZNYCH

Wydarzenie to zostało zorganizowane we wrześniu 2018, po południu. Zaczęło się na terenie wydziału, ponieważ było to najdogodniejsze i najlepiej znane miejsce spotkań dla studentów międzynarodowych. Tematem przewodnim były najważniejsze historyczne punkty miasta. Wyjaśniono ich przeznaczenie, historię, i zapoznano uczestników z dotyczącymi ich ciekawostkami. Wydarzenie zakończyły grupy akademickie FLUP w ramach Sarau Cultural, Akademickiego Festiwalu Muzycznego.

POZIOM INSTYTUCJONALIZACJI, INNOWACJI ORAZ ZASIĘG NA UNIwersytecie

Aktywność tą zorganizowało Zrzeszenie Studentów FLUP. Uzgodniono, że wydarzenie powinno być organizowane na początku każdego roku, ponieważ to jest moment, kiedy studenci najbardziej potrzebują wiedzy dotyczącej kontekstu kulturowego uniwersytetu i w wtedy właśnie zaczynają podejmować większość czynności związanych ze studiowaniem.

IMPLIKACJE DLA ROZWIĄZYWANIA KONFLIKTÓW MIĘDZYKULTUROWYCH NA UNIwersytecie

To starannie zaplanowane wydarzenie ma na celu zintegrowanie studentów. Pierwszym zadaniem jest dopilnowanie, aby nowoprzybyli wiedzieli, że na miejscu znajduje się społeczność, która chce ich przywitać oraz dać im przedsmak tego, czego doświadczyć. Zbierają się w jednym miejscu i mogą się poznać, przekonując się, że nie są sami, i że inni żyją w taki sam sposób. Drugim ważnym zadaniem jest zapoznanie ich z miastem i z portugalską kulturą uniwersytecką.

NAJWAŻNIEJSZE ZALETY

Studenci zagraniczni otrzymują informacje dotyczące kierunków, lokalnej kultury oraz miasta, w którym będą przez jakiś czas mieszkać. Stworzenie sytuacji, w której mogą prowadzić nieformalne rozmowy z innymi studentami z zagranicy i zaprzyjaźnić się z nimi pozwoli na uniknięcie konfliktów międzykulturowych. Zdobywają oni również wiedzę o innych kulturach, która pozwoli im na podniesienie poziomu kompetencji związanej z komunikacją międzykulturową.

NAJWAŻNIEJSZE WADY

Jest ryzyko, że studenci nie pojawią się jeżeli nie będą odpowiednio zmotywowani lub nie będą chcieli opuścić swojej strefy komfortu.

ŹRÓDŁA

Lopes, Ana Filipa O. (2018). *The Integration Rituals of Mobility Students in Faculty of Arts and Humanities of University of Porto. Internship Report Masters in Intercultural Studies for Business*. Porto: Instituto Superior de Contabilidade e Administração do Porto, Instituto Politécnico do Porto.

CECHY

GRUPA DOCELOWA

- ☒ studenci zagraniczni oraz
- ☒ pracownicy

TEMATY

- ☒ kultura lokalna
- ☒ konflikty międzykulturowe
- ☒ różnorodność kulturowa

KONTEKST

- ☒ uniwersytet
- ☒ miasto Porto

ZBIERANIE DANYCH

- ☒ dane zastane

2.2.2. Siedem kolorów, siedem kontynentów

Grupa Uczelni Vistula w Polsce

KRÓTKI OPIS INTERAKCJI STUDENTÓW ZAGRANICZNYCH

Studenci z różnych krajów organizują swoje własne stoiska, na których oferują tradycyjne dania narodowe i pamiątki. Noszą tradycyjne stroje, wykonują tradycyjne tańce i pieśni. W międzyczasie wygłaszane są prezentacje dotyczące różnych kultur narodowych. Na koniec wydarzenia organizowane jest przyjęcie, na którym grają studenckie zespoły.

POZIOM INSTYTUCJONALIZACJI, INNOWACJI ORAZ ZASIĘG NA UNIWERSYTECIE

Wydarzenie jest organizowane na poziomie uczelni przy współpracy samorządu studenckiego. Ma charakter cykliczny, ale organizowane jest tylko raz do roku. Każdego roku ktoś inny jest odpowiedzialny za organizację.

IMPLIKACJE DLA ROZWIĄZYWANIA KONFLIKTÓW MIĘDZYKULTUROWYCH NA UNIWERSYTETACH

Wydarzenie nie skupia się szczególnie na rozwiązywaniu konfliktów międzykulturowych. Daje jednak możliwość podniesienia świadomości studentów, profesorów, pracowników, oraz członków społeczności lokalnej w zakresie narodowych kultur, tradycji, wartości oraz norm, pomagają w lepszym zrozumieniu odmienności, zmniejszeniu barier międzykulturowych oraz przezwyciężeniu negatywnych stereotypów.

NAJWAŻNIEJSZE ZALETY

Najważniejszą zaletą jest fakt, iż wielu studentów, profesorów oraz pracowników pozytywnie ocenia atmosferę wydarzenia i stosunkowo prosto jest ich zachęcić do aktywnego uczestnictwa.

NAJWAŻNIEJSZE WADY

Najważniejsza wada jest taka, że pomimo cyklicznego charakteru wydarzenia jest ono organizowane tylko raz do roku i może w nim wziąć udział ograniczona liczba studentów, profesorów i pracowników.

CECHY

GRUPA DOCELOWA

- ☒ studenci zagraniczni oraz
- ☒ studenci krajowi
- ☒ profesorowie
- ☒ pracownicy
- ☒ członkowie społeczności lokalnej

TEMATY

- ☒ kultura lokalna
- ☒ różnorodność kulturowa
- ☒ kultury studentów zagranicznych w poszczególnych krajach

KONTEKST

- ☒ uniwersytet

ZBIERANIE DANYCH

- ☒ obserwacja

2.2.3. Warsztaty kucharskie

Cité universitaire de Paris

SHORT DESCRIPTION OF THE STUDENT ENCOUNTERS

Warsztaty kucharskie wspierają dzielenie się i wymianę pomiędzy osobami pochodzącymi z różnych kultur. Inspiracją był projekt europejski ALCE – Appetite for Learning Comes with Eating. Wraz z Cité Universitaire de Paris, élan interculturel zorganizowało warsztaty kucharskie dla studentów krajowych i zagranicznych. Punktem wyjścia było podzielenie się przepisami, które są ważne dla każdego uczestnika, wiążąc się z jego kulturą i historią. Następnie małe grupy uczestników poproszone są o opracowanie nowego przepisu, który musi zawierać co najmniej po jednym składniku pochodzącym z każdego z przepisów członków grupy. Każda grupa sporządza swój własny przepis i przedstawia go innym grupom. Dzielenie się składnikami i poradami kucharskimi daje świetną okazję do tego, aby nauczyć się postrzegać drugiego człowieka jako członka „kultur” w wielu znaczeniach tego słowa: krajowych, regionalnych, rodzinnych, i wreszcie jako jednostkę; uczestnicy nie tylko pracują nad przepisami, ale również tworzą nowe sieci kontaktów i nabywają pozytywnych doświadczeń we współpracy z innymi.

POZIOM INSTYTUCJONALIZACJI, INNOWACJI ORAZ ZASIĘG NA UNIWERSYTECIE

Wydarzenie to odbyło się w Cité Universitaire de Paris. W ramach uniwersytetu może być organizowane przez stowarzyszenia (np. stowarzyszenia studentów międzynarodowych), można je również zorganizować w domu studenta lub w jakimś innym miejscu (na kampusie).

IMPLIKACJE DLA ROZWIĄZYWANIA KONFLIKTÓW MIĘDZYKULTUROWYCH NA UNIWERSYTETACH

Wydarzenie to łączy wszystkich studentów (krajowych i zagranicznych). Pozwala studentom zagranicznym na nawiązanie kontaktów i poznanie innych kultur. Umożliwia również wymianę międzykulturową i dzielenie się własnymi doświadczeniami.

NAJWAŻNIEJSZE ZALETY

- Interakcja z przedstawicielami innych kultur: wydarzenie, w którym biorą udział studenci krajowi i zagraniczni, umożliwiające nawiązanie relacji z przedstawicielami innych kultur.
- Nawiązanie kontaktów pomiędzy studentami (ważne dla nowoprzybytych).
- Wymiana kulturowa; pozwana na podzielenie się własną kulturą i historią w innowacyjny sposób.

NAJWAŻNIEJSZE WADY

- Trudność w przyciągnięciu uczestników; szczególnie studentów lokalnych, którzy mogą nie być chętni na spotkanie z nowymi, którzy nie mają potrzeby integracji. Co więcej, nie każdy interesuje się gotowaniem.
- Przy niewystarczającej liczbie uczestników może być problem z bezproblemowym/skutecznym poprowadzeniem warsztatów. Jeżeli mamy do czynienia tylko ze studentem międzynarodowym, nie dojdzie do spotkania ludzi z różnych kultur.
- Niezbędny jest sprzęt (kuchnia duża na tyle, żeby pomieścić wszystkich).

ŹRÓDŁA

<https://cesie.org/en/project/alce/>

<https://epale.ec.europa.eu/en/resource-centre/content/alce-appetite-learning-comes-eating>

CECHY

GRUPA DOCELOWA

- ☒ studenci zagraniczni oraz
- ☒ pracownicy

TEMATY

- ☒ kultura lokalna
- ☒ różnorodność kulturowa

KONTEKST

- ☒ uniwersytet

ZBIERANIE DANYCH

- ☒ wywiad z organizatorem warsztatów

2.3. Sieci społeczne i mentoring

Trzeci rodzaj aktywności ma na celu pogłębienie relacji studentów zagranicznych z ich kolegami / koleżankami (a także nauczycielami akademickimi i mentorami) poprzez nowe doświadczenia na uniwersytecie goszczącym, dzięki czemu zapewnione wsparcie będzie skuteczniejsze, bliższe, i bardziej rozciągnięte w czasie.

2.3.1. Program koleżeński

Universidad Carlos III de Madrid

KRÓTKI OPIS INTERAKCJI STUDENTÓW ZAGRANICZNYCH

W programie koleżeński student krajowy wspiera studenta zagranicznego w czasie jego pobytu. Student krajowy kontaktuje się ze studentem zagranicznym jeszcze przed jego przybyciem. Program ten został wdrożony przez uniwersytet goszczący. Celem jest pomoc studentowi zagranicznemu w praktycznych kwestiach, zapoznanie go z uniwersyteciem i z kampusem, udzielenie mu odpowiedzi na pytania dotyczące życia w mieście goszczącym, umożliwienie wzięcia udziału w aktywnościach na kampusie i poza nim, zapoznanie z lokalną społecznością, i danie możliwości poćwiczenia języka.

POZIOM INSTYTUCJONALIZACJI, INNOWACJI ORAZ ZASIĘG NA UNIWERSYTECIE

Program ten wdrożył uniwersytet, ale nie ogranicza się on do życia na kampusie i trwa przez cały czas pobytu studenta zagranicznego. Program koleżeński może być sposobem na poznanie miasta z punktu widzenia studenta lokalnego, a także nawiązanie znajomości z członkami lokalnej społeczności i uczestniczenie w aktywnościach poza kampusem. Studenci zapisują się do programu dobrowolnie.

IMPLIKACJE DLA ROZWIĄZYWANIA KONFLIKTÓW MIĘDZYKULTUROWYCH NA UNIWERSYTETACH

Program ten umożliwia studentom zagranicznym wygodny dostęp do informacji o życiu na kampusie (zajęcia, dziekanat itp.) ale również lokalnej kulturze i zapewnia im pomoc osoby, która może im wyjaśnić pewne sytuacje, które mogą być dla nich trudne do zrozumienia (szok kulturowy). Ciekawe byłoby uczynienie z tego głównej strategii, ponieważ obejmuje ona aktywność zarówno na uniwersytecie jak i poza nim (spotkania z członkami społeczności lokalnej, wykonywanie czynności poza kampusem), która obejmowałaby nie tylko studentów zagranicznych. Student zagraniczny ma kogoś, na kim może polegać w ramach potrzeby, a pomoc nie ogranicza się wyłącznie do kwestii związanych z uniwersyteciem.

NAJWAŻNIEJSZE ZALETY

Możliwość pomocy ze strony kogoś, kto jest dobrze zaznajomiony z funkcjonowaniem uczelni (problemy natury administracyjnej, funkcjonowanie systemu uniwersyteckiego, rejestracja na zajęcia itp.), ale również z lokalną kulturą / stylem życia. Jest to również sposób podniesienia kompetencji językowych.

NAJWAŻNIEJSZE WADY

- Nawiązanie znajomości może być trudne w przypadku niezgodności charakterów.
- Problem zaangażowania lokalnego Kolegi, jeżeli ta osoba nie jest odpowiednio zmotywowana i ogranicza swoją rolę do przedstawiania uniwersytetu goszczącego. Problem w przypadku, kiedy Twój przewodnik nie przedstawia Cię członkom lokalnej społeczności

CECHY

GRUPA DOCELOWA

- ☒ studenci zagraniczni oraz
- ☒ studenci krajowi

TEMATY

- ☒ kultura lokalna
- ☒ język

KONTEKST

- ☒ uniwersytet

ZBIERANIE DANYCH

- ☒ dane zastane

DODATKOWE UWAGI

[Ewaluacja: nic, o czym byśmy wiedzieli. Uniwersytet szuka osób, które są zmotywowane i potrafią się zaangażować w program, tak samo w przypadku studenta zagranicznego który prosi o możliwość uczestnictwa w programie. Oczekuje się, że będą uczestniczyć w aktywnościach z nowym kolegą.]

ŹRÓDŁA

<https://www.uc3m.es/ss/Satellite/UC3MInstitucional/en/TextoMixta/1371220461929/>

2.3.2.ESN – Buddy Program

Uniwersytet Wiedeński, Uniwersytet Techniczny w Wiedniu, Salzburg, Innsbruck, FH BFI Wien etc.

KRÓTKI OPIS INTERAKCJI STUDENTÓW ZAGRANICZNYCH

Program „Buddy” łączy studentów przybyłych w ramach Erasmus oraz studentów lokalnych i oparty jest na zasadach wolontariatu i wymiany międzykulturowej. Program ma pomóc nowoprzybyłym studentom zaaklimatyzować się, szczególnie w pierwszym tygodniu, kiedy muszą się odnaleźć w nowym kraju, mając do czynienia z nowym językiem i nowymi zwyczajami (proces adaptacji kulturowej). Program „buddy” ma również na celu zintegrowanie ich z lokalną społecznością studentką i poszerzenie doświadczenia Erasmus w czasie studiów za granicą.

„Buddies” to lokalni studenci, którzy chcą powitać studentów Erasmus i pomóc im odnaleźć się w nowym otoczeniu. Można to zrobić na przykład poprzez odpowiedź na pytanie jeszcze przed przybyciem studentów z zagranicy, pomoc w zorientowaniu się w geografii miasta, lub zwyczajnie poprzez wspólne spędzanie czasu i włączenie nowych osób w życie studenckie. ES Buddy Network oferuje różne i różnorodne aktywności: tydzień powitalny i spotkanie inauguracyjne (np. wycieczkę po uniwersytecie, obiad powitalny, „speed friending”, quizy w pubie, przyjęcie powitalne, „phototour challenge”, wycieczka po mieście), wydarzenia (międzynarodowe karaoke, dzień muzeów, kursy tańca towarzyskiego, degustacja win itp.) oraz wycieczki (po okolicy oraz do sąsiednich krajów).

CECHY

GRUPA DOCELOWA

- ☒ studenci zagraniczni oraz
- ☒ studenci krajowi

TEMATY

- ☒ różnorodność kulturowa

KONTEKST

- ☒ uniwersytet

ZBIERANIE DANYCH

- ☒ dane zastane
- ☒ wywiady telefoniczne

POZIOM INSTYTUCJONALIZACJI, INNOWACJI ORAZ ZASIĘG NA UNIWERSYTECIE

Program ESN Network Buddy w Austrii organizowany jest w formie niezależnego zrzeszenia studenckiego z własnym zarządkiem, ale sieć działa w wielu krajach. Przy większości uczelni w Austrii znajdują się oddziały ESN Network. Zrzeszenie studentów powiązane jest z Biurami ds. Zagranicy w siebach zajmujących się wymianami zagranicznymi lub zatrudnianiem nowoprzybyłych studentów. Lokalni studenci pełnią rolę „buddies” na zasadzie wolontariatu. Program jest organizowany regularnie dla wszystkich studentów przybywających w ramach programu Erasmus, ale również dla innych studentów zagranicznych. Większość działań powitalnych ma miejsce na początku semestru.

IMPLIKACJE DLA ROZWIĄZYWANIA KONFLIKTÓW MIĘDZYKULTUROWYCH NA UNIWERSYTETACH

Wielu studentów lubi te wydarzenia i uważa, że są dobrze zorganizowane, ludzie są przyjaźni, i jest na nich dobra atmosfera. Zdaje się jednak, że nie ma tu szczególnego nacisku na rozwiązywanie konfliktów międzykulturowych – „buddies” nie są szkoleni specjalnie pod tym kątem. Są oni jednak powiązani instytucjonalnie z Biurem ds. Zagranicy i mogą je poprosić o wsparcie w razie konfliktu. Duża część wymiany kulturalnej dokonuje się w oparciu o aktywności i wspólne doświadczenia, ale nie ma specjalnego nadzorca. Mówienie o konfliktach kulturowych może odbywać się bardziej implicity, i nie zawsze musi to mieć odzwierciedlenie w działaniach „buddies”.

GŁÓWNE ZALETY

ESN Buddy Program jest typowym i klasycznym przykładem zorganizowanych interakcji pomiędzy studentami krajowymi a międzynarodowymi w Austrii, które mają miejsce na różnych uczelniach w Wiedniu, Salzburgu, Innsbrucku itp. Dla studentów zagranicznych sieć „buddies” ESN jest dobrą strategią umożliwiającą wejście w nowe środowisko i przygotowanie do rozwiązywania problemów organizacyjnych i administracyjnych, a z psychologicznego punktu widzenia umożliwia dowiedzenie się wielu nowych rzeczy o innych studentach miejscowych i zagranicznych. Studenci z zagranicy mogą uzyskać dostęp do różnego rodzaju zasobów – emocjonalnych, psychologicznych, administracyjnych, oraz do wiedzy lokalnej. Miejscowi studenci mogą ich wesprzeć w życiu akademickim i prywatnym w czasie pobytu za granicą.

Członkowie zarządu ESN Network przedstawili się na zajęciach na wszystkich kierunkach i zachęcali do wstępowania do organizacji na semestr. Dla przykładu, na Uniwersytecie Nauk Stosowanych BFI w Wiedniu w sieci znajduje się obecnie więcej studentów miejscowych niż zagranicznych, ponieważ prężnie działająca organizacja jest bardzo wśród nich popularna. Przykładem żywotności sieci działającej przy Uniwersytecie Nauk Stosowanych BFI w Wiedniu jest wywiad przeprowadzony ostatnio przez studentów wśród studentów zagranicznych po ich powrocie z pobytu za granicą, w czasie którego pytano o ich doświadczenia. Przekazali oni wiele informacji w formie ustrukturyzowanych i kreatywnych podcastów online, które mogą teraz obejrzeć inni studenci.

NAJWAŻNIEJSZE WADY

Przeprowadzono kilka badań dotyczących ESN Buddy Program na innych uniwersytetach (np. Nilsson, 2019). Na niektórych uczelniach członkowie zarządu zmieniali się częściej, niż inni. Kiedy tak się dzieje, zachodzi duże ryzyko utraty ważnych informacji i kapitału społecznego. Nowi członkowie zarządu zazwyczaj muszą poświęcić cały semestr na opanowanie w pełni nowych zadań. Wyniki badania ewaluacyjnego wykazują dużą zmienność pomiędzy różnymi wymiarami integracji społecznej studentów zagranicznych: integracja studentów zagranicznych poprzez zaangażowanie ich w aktywności w ramach programu mogłaby być skuteczniejsza, a znalezienie odpowiedniej liczby studentów miejscowych może być trudniejsze na niektórych uczelniach.

ŹRÓDŁA

Strony www:

<https://www.tuwien.at/en/studies/international/incoming-exchange-students/studies/esn-buddynetwork-tu-wien/>

<https://boku.ac.at/en/international/themen/international-students-coming-to-boku/auftakt-an-der-boku-willkommenstage-und-andere-veranstaltungen>

Opublikowane artykuły:

Nilsson, P. A. (2019). The Buddy Programme – Integration and social support for international students. *Journal of Comparative & International Higher Education*, 11(Zima), 36-43.

2.3.3. Fremde werden Freunde (Przyjaźń z Zagranicą) / FWF

Uniwersytet Johannesa Gutenberga w Moguncji (JGU), Hochschule Mainz (HS Mainz)

KRÓTKI OPIS INTERAKCJI STUDENTÓW ZAGRANICZNYCH

Celem programu Przyjaźń z Zagranicą jest nawiązanie kontaktu pomiędzy zagranicznymi studentami a mieszkańcami regionu.

Samo zobaczenie, jak żyją na co dzień Niemcy i nawiązanie kontaktu z niemieckimi studentami nie wystarczają, ponieważ życie studentów różni się bardzo od życia codziennego „zwykłych” obywateli.

FWF daje studentom zagranicznym możliwość poznania „prawdziwego życia” w kraju, w którym studiują. Jak ogólnie wiadomo, najskuteczniejszy jest w tym względzie bezpośredni kontakt z ludźmi, którzy tu mieszkają.

POZIOM INSTYTUCJONALIZACJI, INNOWACJI ORAZ ZASIĘG NA UNIWERSYTECIE

Programem tym kieruje nie sam Uniwersytet w Mainz, ale Studierendenvetwerk, i jest on dostępny dla studentów JSU Mainz, HS Mainz i TH Bingen, a także dla członków lokalnej społeczności z Mainz, Bingen, oraz z całego regionu.

CECHY

GRUPA DOCELOWA

- ☒ studenci zagraniczni oraz
- ☒ studenci krajowi
- ☒ lokalna społeczność / obywatele

TEMATY

- ☒ kultura lokalna

KONTEKST

- ☒ życie codzienne

ZBIERANIE DANYCH

- ☒ dane zastane
- ☒ wywiady ze studentami
- ☒ koledzy biorący udział w programie

IMPLIKACJE DLA ROZWIĄZYWANIA KONFLIKTÓW MIĘDZYKULTUROWYCH NA UNIWERSYTETACH

Program w którym studenci międzynarodowi i lokalni nawiązują kontakt jest bardzo ważnym narzędziem umożliwiającym poznanie kultur lokalnych oraz zagranicznych w kameralnej atmosferze. Jest to świetna możliwość porozmawiania o krytycznych zdarzeniach i obszarach wrażliwych.

NAJWAŻNIEJSZE ZALETY

Kontakt z lokalną, niestudiującą ludnością.

NAJWAŻNIEJSZE WADY

Koordinacja interakcji i znalezienie odpowiednich osób zajmuje więcej czasu niż zorganizowanie dużego wydarzenia, w którym wzięłoby udział wiele osób jednocześnie.

DODATKOWE UWAGI

Osoby kontaktowe: członkowie organizacji studenckich i zarządu akademików.

ŹRÓDŁA

<https://www.studierendenwerk-mainz.de/fwf>

Grupa na portalu Facebook

<https://www.facebook.com/groups/722984724743047/>

2.3.4. Program Mentoringu Koleżeńskiego U. Porto

Uniwersytet w Porto

KRÓTKI OPIS INTERAKCJI STUDENTÓW ZAGRANICZNYCH

Program Mentoringu Koleżeńskiego Uniwersytetu w Porto ma na celu wspieranie studentów zarówno krajowych jak i zagranicznych na nowym etapie ich ścieżki akademickiej, którzy wkraczają do instytucji Szkolnictwa Wyższego (podopiecznych). Mentorzy z kolei to studenci krajowi lub zagraniczni, którzy uczestniczyli w różnych cyklach nauczania na Uniwersytecie w Porto co najmniej przez rok, i którzy, na zasadzie wolontariatu i bez żadnego wynagrodzenia, zgłosili się do uczestnictwa w Programie Mentoringu Koleżeńskiego Uniwersytetu w Porto w odpowiedniej Jednostce Organicznej (np. na kierunku lub w instytucie). Ogólnie rzecz biorąc, każdemu podopiecznemu towarzyszy w jego podróży przypisany do niego mentor, jednak w razie potrzeby mogą wystąpić pewne zmiany, zatwierdzone przez odpowiedzialny zespół koordynatorów (składający się z nauczycieli akademickich).

W każdej Jednostce Organicznej są często organizowane następujące aktywności:

- Szkolenia dla mentorów z zakresu Mentoringu i Bycia Mentorem oraz dotyczące różnych usług i zasobów każdej z Jednostek Organicznych i Uniwersytetu w Porto;
- Powitanie nowych studentów, towarzyszenie im w procesie integracji na kolejnych etapach studiów, na ich kierunku, oraz na Uniwersytecie w Porto, promowanie ich rejestracji jako podopiecznych, i towarzyszenie na pierwszym roku studiów na Uniwersytecie w Porto (co najmniej);
- Kształtowanie relacji pomiędzy mentorami a ich podopiecznymi z uwzględnieniem liczby studentów biorących udział w Programie oraz w działalności każdej z Jednostek Organicznej, ze szczególnym uwzględnieniem pracy nad optymalizacją warunków do wypracowania postawy solidarności i wzajemnego zrozumienia w relacjach koleżeńskich;
- Promowanie spotkań i różnych aktywności przez cały rok akademicki z uwzględnieniem potrzeb i zainteresowań mentorów i ich podopiecznych w każdej Jednostce Organicznej oraz ich zaangażowania w organizację tych wydarzeń;
- Uczestnictwo w planowaniu aktywności związanych z programem Mentoringu Koleżeńskiego na Uniwersytecie w Porto. (zob. *Despacho* nr GR.09/09/2020, str. 6-7)

Poza szkoleniem mentorów (zob. przykładowy webinar dostępny pod adresem <https://www.youtube.com/watch?reload=9&v=67YQjIMcQoU>)⁶, Program obejmuje również szkolenie nauczycieli dla profesorów różnych kierunków i warsztaty, na których Mentorzy mogą się podzielić swoimi doświadczeniami.

Z koncepcyjnego punktu widzenia, na Program Mentoringu składają się trzy osie. Pierwsza z nich podkreśla jego instytucjonalną naturę, czyli przyjęcie przez Uniwersytet „instytucjonalnej odpowiedzialności [...] za proces powitania, integracji, a także społeczne i akademickie doświadczenie wszystkich (krajowych i zagranicznych) studentów, którzy biorą w nim udział” (Torres i in., 2020, str. 340).

CECHY

GRUPA DOCELOWA

- ☒ studenci zagraniczni oraz
- ☒ studenci krajowi
- ☒ profesorowie

TEMATY

- ☒ kultura lokalna
- ☒ różnorodność kulturowa

KONTEKST

- ☒ uniwersytet

ZBIERANIE DANYCH

- ☒ dane zastane
- ☒ wywiady z pracownikami / profesorami / badaczami

6 Innym przykładem jest 1. Spotkanie Programu Mentoringu Koleżeńskiego Uniwersytetu w Porto, które odbyło się w lutym 2019 roku, w którym wzięli udział mentorzy z wszystkich kierunków i akademików. W spotkaniu brało udział około 500 uczestników (<https://up.pt/mentoriaup/2020/02/12/o-i-encontro-do-programa-mentoria-inter pares-da-u-porto-em-imagens/>). Należy jednak zaznaczyć, że najważniejszym aspektem szkolenia mentorów jest nie 3-godzinne szkolenie, chociaż ono też jest ważne. Chodzi raczej o proces nieustannego kształcenia przez cały rok, spotkania, nowe doświadczenia i relacje.

POZIOM INSTYTUCJONALIZACJI, INNOWACJI ORAZ ZASIĘG NA UNIWERSYTECIE

Program Mentoringu wdrożono w 2011 roku na Wydział Psychologii i Nauk Pedagogicznych Uniwersytetu w Porto (FPCEUP). Następnie kierunek Inżynierii Lądowej z Wydziału Inżynierii na Uniwersytecie w Porto (FEUP) poprosił o FPCEUP o pomoc we wdrożeniu programu mentoringu. W roku 2019 Prorektor ds. Szkoleń, Organizacji Akademickiej i Współpracy, wiedząc, że program ten jest wdrażany na FPCEUP i FEUP, poprosił o rozszerzenie go na cały Uniwersytet w Porto. Po zatwierdzeniu przez Rektora w lipcu 2019 (to uznanie ze strony Rektora jest bardzo ważne, ponieważ pokazuje, że Program nie jest wyłącznie wynikiem dobrej woli grupy nauczycieli), Program obejmuje obecnie 12 z 14 Jednostek Organicznych Uniwersytetu w Porto i w akademikach.

Jak już wspomniano, Program Monitoringu Koleżeńskiego Uniwersytetu w Porto oparty jest na instytucjonalnej odpowiedzialności Uniwersytetu w Porto i jego Jednostek Organicznych dla celów powitania, a także osobistej, społecznej i akademickiej integracji wszystkich nowych studentów, krajowych i zagranicznych. Oznacza to, że uniwersytet nie może uchylić się od odpowiedzialności za odpowiednią integrację nowych studentów.

Kierując Programem Mentoringu, Uniwersytet w Porto i Jednostki Organiczne pełnią różne role i są odpowiedzialne za rozmaite zadania, a kierują nimi podmioty takie jak Rady Pedagogiczne, nauczyciele oraz studenci biorący udział w programie. Jest to bardzo ważna kwestia, ponieważ przekrojowość Programu pozwala na przystosowanie go do specyfiki danej jednostki (mamy tutaj do czynienia z dużą różnorodnością na przykład w zakresie liczby wydziałów, nauczycieli i studentów, kierunków itp.) Programu nie można przenieść w niezmienionej formie do innej jednostki bez sprawdzenia, czy jest ona do niego dostosowana.

W celu instytucjonalnej i przekrojowej koordynacji Programu Mentoringu na Uniwersytecie w Porto, Kancelaria Rektora opracowała następującą strukturę, „która ma na celu wspieranie, monitoring i regularną ocenę Programu, przy zapewnieniu maksymalnej jego elastyczności:

- Ogólna Koordynacja Przekrojowa: Prorektor ds. Szkoleń, Organizacji Akademickiej i Współpracy;
- Komisja Naukowo-Pedagogiczna: nauczyciele promujący oryginalny Program przy FPCEUP i FEUP;
- Komitet Koordynacji Przekrojowej: jeden lub dwóch przedstawicieli z każdego Wydziału wyznaczonych przez odpowiednią Radę Pedagogiczną lub Dyrektora spośród nauczycieli zaangażowanych w promowanie Programu Mentoringu Koleżeńskiego;
- Sekretariat Wsparcia: technik zatrudniony specjalnie do tego celu;⁷
- Komisje Wydziałowe: skład wskazywany przez odpowiedni kierunek lub Radę Pedagogiczną; muszą w nich być nauczyciele, którzy są w Przekrojowej Komisji Organizacyjnej.” (*Despacho* nr GR.09/09/2020, str. 3-4)

Wszyscy interesariusze angażują się w upowszechnianie Programu Mentoringu Koleżeńskiego na Uniwersytecie w Porto, szanują swoje cele i zasady i dążą do nich prowadząc działania związane z powitaniem oraz integracją studentów oraz różne aktywności przez cały rok akademicki. Wdrożenie Programu oznacza aktywizację przestrzeni szkolenia oraz współpracę pomiędzy różnymi zespołami na każdym z wydziałów oraz opracowanie strategii monitoringu i ewaluacji. Należy również rozszerzyć zakres wymiany kulturowej i szkoleń na wszystkie ośrodki lokalne, aby upowszechniać i promować różne praktyki i budować Społeczność Mentorską Uniwersytetu w Porto.

IMPLIKACJE DLA ROZWIĄZYWANIA KONFLIKTÓW MIĘDZYKULTUROWYCH NA UNIWERSYTETACH

Program promuje różnorodne umiejętności interpersonalne, takie jak uważność skierowana na drugą osobę, zrozumienie i wzajemne poszanowanie różnic i godności, umiejętność udzielenia pomocy i dzielenia się wiedzą i umiejętnościami, oraz określenie możliwości rozwoju osobistego i kolektywnego, zarówno na poziomie technicznym, jak i kulturowym i społecznym. Wspiera również tak ważne wartości jak solidarność, wzajemność i współpraca.

W wymiarze wielokulturowości kilku mentorów to studenci zagraniczni, w szczególności Brazylijczycy. Kontakt pomiędzy mentorem i jego podopiecznym zaczyna się niekiedy jeszcze przed przybyciem zagranicznego studenta na uniwersytet. Partnerzy w takiej relacji mogą porozumiewać się w różnych językach, np. portugalskim, hiszpańskim, lub angielskim.

Proces integracji nie zawsze jest łatwy, ale Mentoring pomaga rozwiązać związane z nim problemy. Niektórzy studenci krajowi nie ułatwiają integracji ze studentami międzynarodowymi ponieważ boją się, że będą mieli wtedy gorsze wyniki lub z powodu uprzedzeń. Studenci zagraniczni z kolei mają swoją własną przestrzeń spotkań. Często mieszkają razem, co sprawia, że wchodzi z interakcją głównie w obrębie własnej grupy, a nie ze studentami miejscowymi. Co więcej, niektórzy z nich są bardzo młodzi, są daleko od swoich rodzin, co zwraca szczególną uwagę. Wszystkie te trudności zwiększyła dodatkowo pandemia poprzez zmniejszenie liczby interakcji twarzą w twarz w kontekście uniwersyteckim.

Głównym efektem programu jest większa uważność na drugiego człowieka ze strony mentora. Pozwala on w gruncie rzeczy uporać się z problemami w wielu różnych obszarach: z trudnościami w nauce, lękami egzystencjalnymi, problemami finansowymi i wieloma innymi.

⁷ This technician is a former international student, who did a research, within the Master of Education Science, on the FPCEUP's mentoring program.

NAJWAŻNIEJSZE ZALETY

Jak już wspomniano, wymiar pedagogiczno-formacyjny jest jedną z najważniejszych zalet, ponieważ podkreśla formacyjny charakter tego Programu. Jest to kwestia nie tylko dynamiki integracji, ale również złożonego i przekrojowego programu edukacyjnego. W związku z powyższym, ten wymiar pedagogiczno-formacyjny „zapewniony jest poprzez: a) dobrowolne uczestnictwo nauczycieli odpowiedzialnych za współpracę i monitoring zinstytucjonalizowanych praktyk; b) wspieranie wspólnie podejmowanych i prowadzonych w duchu wsparcia procesów szkoleniowych; c) stymulację autonomii studentów oraz ich umiejętności analitycznych i krytycznego myślenia; d) nawiązywanie etycznych relacji solidarnego wsparcia i angażowanie w tworzenie włączającej tożsamości zbiorowej; e) promowanie rozwoju umiejętności przekrojowych i społecznych” (Torres i in., 2020, str. 340-341)

W kwestionariuszu wypełnionym przez 460 mentorów i 544 podopiecznych, 79% mentorów i 81% podopiecznych zaznaczyło, że są zadowoleni lub bardzo zadowoleni z programu. Najbardziej pozytywnie oceniono następujące cztery wymiary: (i) wsparcie akademickie (np. dostępność materiałów edukacyjnych, wskazanie strategii/metod efektywnego uczenia się, „jak będzie wyglądał egzamin?”, (ii) wsparcie emocjonalne (np. rozmawianie, słuchanie jak ktoś się otwiera, dawanie rad), (iii) integracja społeczna (np. zaproszenie do mentoringu, wspólne spędzanie czasu wolnego, integracja z grupą) i (iv) wsparcie ze strony instytucji wydziałowych i uniwersyteckich (zob. Medina in., 2020).

Zadowolenie z Programu jest w gruncie rzeczy bardzo pozytywnym aspektem. Studenci często zgłaszają się do mentorowania ponieważ chcą zrewanżować się w pewien sposób za wsparcie, które otrzymali jako podopieczni. Bardzo często relacja mentoringu trwa w praktyce przez cały okres studiów, chociaż formalnie ogranicza się do pierwszego roku.

NAJWAŻNIEJSZE WADY

Program ten wymaga znaczącego wysiłku ze strony wolontariuszy i nauczycieli, którzy go koordynują. Podczas gdy w przypadku studentów uczestnictwo jest dokumentowane w suplemencie do dyplomu (ciekawe jest to, że większość studentów nawet o to nie prosi, co pokazuje, że ich poświęcenie dla programu nie ma charakteru instrumentalnego), w przypadku nauczycieli, w kontekście ich kariery, może być to postrzegane przez innych – nie przez samych zainteresowanych – jako „strata czasu”, ponieważ nie jest należycie uwzględniane na przykład w procesie oceny nauczyciela (np. dużo większe znaczenie ma publikacja artykułów lub udział w finansowanych przez odpowiednie instytucje badaniach).

Innym obszarem do poprawy jest monitoring relacji pomiędzy mentorem a podopiecznym i sprawdzenie, czy kształtuje się ona prawidłowo. Byłoby to możliwe przy lepszym wsparciu technicznym. Bez tego jest to bardzo trudne.

DODATKOWE UWAGI

Wywiad przeprowadzono z Panią Profesor Teresą Medina, prof. uniwersytetu FPCEUP i badaczką w Educational Research and Intervention Centre (CIIE), prorektorem Rady Pedagogicznej FPCEUP i Kierownikiem Komitetu Naukowo-Pedagogicznego Przekrojowego Programu Monitoringu Koleżeńskiego Uniwersytetu w Porto, Koordynatorem Mentoringu FPCEUP, członkiem Koordynacji Uniwersyteckiej Portugalskiej Sieci Mentoringu / Tutoringu Koleżeńskiego, i członkiem *Junta Diretiva da Rede Iberoamericana de Mentoria* (RIME) [Rada Iberoamerykańskiej Sieci Mentoringu]. Główne obszary badań / interwencji: mentoring w szkolnictwie wyższym, edukacja / trening młodych ludzi i dorosłych, edukacja i praca, edukacja i ruchy społeczne.

ŹRÓDŁA

<https://up.pt/mentoriaup/>

https://sigarra.up.pt/fpceup/pt/web_base.gera_pagina?p_pagina=MENTORIA_APRESENTACAO

Despacho N.º GR.09/09/2020, Aprova a Alteração aos Princípios Orientadores do Programa Transversal de Mentoria interpares da Universidade do Porto [Order No. GR.09/09/2020, Approves the Change to the Guiding Principles of the University of Porto's Transversal Peer Mentoring Program], abrufbar unter: https://sigarra.up.pt/up/pt/LEGISLACAO_GERAL.ver_legislacao?p_nr=33953

Medina, Teresa; Ferreira, Elisabete; Pinto, Isabel; Barbosa, Raquel; Ribeiro, Isabel; Duarte, Teresa; Torres, Flora (2020). Programa Transversal de Mentoria interpares da Universidade do Porto, Mentoria U.Porto. Relatório referente ao processo de implementação e ao ano letivo 2019-2020. Abrufbar unter: https://up.pt/mentoriaup/wp-content/uploads/sites/496/2020/09/Relatorio_Ment_UPorto_apresentacao.pdf

Torres, Flora; Medina, Teresa; Pinto, Isabel R.; Ferreira, Elisabete; Barbosa, Raquel (2020). Mentoria FPCEUP – Processos participativos, democráticos e solidários de integração no ensino superior (Universidade do Porto – UPORTO). In Carlos Eduardo Dias, Michelle Toti, Helena Sampaio, Soely Polydoro (Orgs.), *Os serviços de apoio pedagógico aos discentes no ensino superior brasileiro* (pp. 337-355). São Carlos: Pedro & João Editores. Abrufbar unter: <https://www.acessibilidade.ufscar.br/arquivos/capitulos-de-livros/ebookapoio-pedagocc81gico-2.pdf>

2.4. Język

Powyższe aktywności skupiają się na kluczowym aspekcie kulturowym: języku. Jak już wspomniano, często jest to wyzwanie komunikacyjne, szczególnie kiedy miejscowa ludność i studenci międzynarodowi nie znają tego samego języka.

2.4.1. Kawiarnia językowa

Université d'Orléans

KRÓTKI OPIS INTERAKCJI STUDENTÓW ZAGRANICZNYCH

Miejscowi i zagraniczni studenci zostają zaproszeni do pubu w centrum miasta aby się spotkać, porozmawiać i wypić coś razem. Celem jest poznanie nowych ludzi, stworzenie okazji do interakcji międzykulturowej, a w szczególności do poćwiczenia posługiwania się obcym językiem.

POZIOM INSTYTUCJONALIZACJI, INNOWACJI ORAZ ZASIĘG NA UNIWERSYTECIE

Kawiarnia językowa organizowana jest przez organizację językową, ale jej miejscem nie jest teren uniwersytetu. Obcokrajowcy, niekoniecznie studenci, mogą również wziąć udział w kawiarni językowej aby poćwiczyć swój francuski lub nauczyć się innego języka. Wydarzenie organizowane jest co dwa tygodnie od 18 do 21.

IMPLIKACJE DLA ROZWIĄZYWANIA KONFLIKTÓW MIĘDZYKULTUROWYCH NA UNIWERSYTETACH

Studenci zagraniczni mają możliwość poznać członków lokalnej społeczności, porozmawiać w języku kraju goszczącego i zadać pytania dotyczące kultury i życia miejscowych. Jest to bardzo dobra praktyka zachęcająca do podejmowania interakcji międzykulturowych i spotkania osób pochodzących z innych kultur.

NAJWAŻNIEJSZE ZALETY

Fakt, że spotkania odbywają się poza terenem uniwersytetu może zachęcać do bardziej nieformalnych rozmów.

Kawiarnia językowa może być atrakcyjna również dla studentów miejscowych, ponieważ pozwala im na rozwój umiejętności językowych, zachęcając ich do porozmawiania z nowymi osobami, co nie zawsze ma miejsce, ponieważ niekoniecznie szukają oni nowych znajomości.

Spotkania międzykulturowe: studenci zagraniczni mają możliwość porozmawiania ze studentami miejscowymi na dowolnie wybrany przez siebie temat przez kilka godzin. Wymiana zachodzi w obydwu kierunkach, każdy może dowiedzieć się czegoś o innej kulturze i rozwinąć swoje umiejętności językowe. Jest to dobry sposób wymiany doświadczeń.

NAJWAŻNIEJSZE WADY

Spotkania mogą odbywać się tylko raz na dwa tygodnie; nie ma gwarancji, że zobaczysz jeszcze kiedyś tych samych ludzi, więc nawiązanie prawdziwej relacji jest trudne.

DODATKOWE UWAGI

Osoba kontaktowa: 23-letni student z Francji

CECHY

GRUPA DOCELOWA

- ☒ studenci międzynarodowi oraz
- ☒ studenci miejscowi
- ☒ inne osoby z zagranicy w kraju goszczącym

TEMATY

- ☒ Kultura lokalna
- ☒ język
- ☒ różnorodność kulturowa

KONTEKST

- ☒ nie odbywa się to koniecznie na kampusie (bar).

DATA COLLECTION:

- ☒ wywiady ze studentami

2.4.2. Tandem językowy

Uniwersytet Wiedeński, Uniwersytet Techniczny w Wiedniu, Uniwersytet Ekonomiczny w Wiedniu, Uniwersytet Nauk Przyrodniczych w Wiedniu, inne uczelnie

KRÓTKI OPIS INTERAKCJI STUDENTÓW ZAGRANICZNYCH

Tandem językowy to projekt, w którym dwie osoby uczą się nawzajem języka – osoba, która uczy się danego języka jest w parze z native speakerem tego języka (tutaj: języka niemieckiego), tak aby mogły się uczyć razem. Oznacza to, że studenci o różnych językach ojczystych uczą się nawzajem. Nauka jest darmowa jest korzystna dla obydwu stron niezależnie od ich poziomu językowego. Mogą się one spotkać aby razem się uczyć, ćwiczyć rozmawianie, omawiać problemy związane z nauką danego języka i dowiedzieć się więcej o kulturze drugiej osoby, ale również wspierać się wzajemnie. Naukę w tandemie językowym mogą wspierać również narzędzia online, takie jak pisanie maili na smartfonie, pisanie wiadomości na Skypie lub rozmowy telefoniczne.

W jaki sposób partnerzy mogą się uczyć? Nauka może odbywać się bez żadnych ograniczeń. Partnerzy w tandemie mogą korzystać z podręczników i ćwiczeń i mogą je przerabiać. Mogą również korzystać z mediów i przerabiać zawarte w nich materiały (np. gazety, programy radiowe, filmiki, podcasty, książki, itp.) Nauka przyjmuje formę dialogów o różnej tematyce i rozmowy z drugą osobą. Wybór metody zależy od pochodzenia partnerów i środowiska, w którym się obracają, ich zainteresowań i możliwości, zależy również od celów edukacyjnych nauki tandemowej i zastanego poziomu wiedzy językowej partnerów.

CECHY

GRUPA DOCELOWA

- ☒ studenci zagraniczni oraz
- ☒ studenci krajowi

TEMATY

- ☒ język

KONTEKST

- ☒ uniwersytet

DATA COLLECTION:

- ☒ dane zastane

POZIOM INSTYTUCJONALIZACJI, INNOWACJI ORAZ ZASIĘG NA UNIWERSYTECIE

Wydarzenia te są często organizowane przez konkretne uniwersytety, ich ośrodki językowe lub kluby studenckie. Native speakerzy są ochotnikami. Celem jest korzyść dla obydwu stron i rozwój ich umiejętności językowych. Z tego punktu widzenia, długość i czas trwania relacji tandemu zależy od partnerów oraz ich motywacji do uczestniczenia lub czasu ich pobytu za granicą.

Uniwersytet często zapewnia tylko platformę online, na której studenci zainteresowani tandemem mogą się zarejestrować, oraz wyszukać i znaleźć partnera. Na kolejnych etapach strony same organizują współpracę, a uczelnia nie bierze udziału w dalszym procesie i nie bierze za niego odpowiedzialności. W innych przypadkach Tandem Językowy jest organizowany w ramach całego programu. Wtedy proces rejestracji monitorowany jest przez uniwersytet, a spotkania organizowane są w taki sposób, aby uczestnicy otrzymali wskazówki dotyczące Tandemów Językowych i mieli możliwość poznania innych uczestników programu, tak aby możliwa była interakcja międzykulturowa pomiędzy większą liczbą osób. W ramach programu uczestnicy formułują cele procesu nauki, prowadzą dzienniczek jako dokumentację procesu nauki i wykonują zadania zmuszające do autorefleksji, np. po sfilmowaniu spotkania. Na niektórych kierunkach za udział w Tandemie Językowym przyznawane są punkty.

IMPLIKACJE DLA ROZWIĄZYWANIA KONFLIKTÓW MIĘDZYKULTUROWYCH NA UNIWERSYTETACH

Nauka w tandemie językowym skupia się głównie na rozwoju umiejętności językowych – rozwój kompetencji związanych z odmiennością oraz kompetencji międzykulturowych jest bardziej skutkiem ubocznym. Podejścia dydaktyczne skupiające się na Tandemie Językowym wydają się być dość dobrze rozwinięte i profesjonalne. Niemniej jednak problem konfliktów międzykulturowych może nie być bezpośrednim przedmiotem rozmowy, może to również zależeć od kształtu danego programu Tandemów Językowych i celu osób uczących obcego języka.

NAJWAŻNIEJSZE ZALETY

Studenci, nauczyciele i badacze którzy planują mieszkać za granicą mogą nawiązać kontakt z osobą w kraju, do którego zamierzają się udać przed przyjazdem do niego (przed wyruszeniem w podróż). Pomaga im to rozwinąć umiejętności językowe i uzyskać wgląd w kulturę, mentalność i środowisko społeczne danego kraju. Tandem Językowy jest również wygodną metodą podtrzymania zastanych umiejętności językowych i nawiązywania kontaktów z native speakerami. Tandem Językowy jest darmowy i jest elastyczny pod względem czasu i miejsca (możliwe jest również prowadzenie nauki online) i oparty jest na dobrowolnej relacji pomiędzy osobami uczącymi się obcego języka).

NAJWAŻNIEJSZE WADY

Udział w Tandemie Językowym wymaga dużej motywacji, ponieważ strony same organizują współpracę. Pod tym względem wsparcie takiej relacji przez profesjonalnego nauczyciela i nadzorowane spotkania jest dobrą metodą na zbudowanie trwałej relacji pomiędzy osobami uczącymi się, pozwalając również na rozwiązanie ewentualnych konfliktów międzykulturowych.

ŹRÓDŁA

Strony www:

<https://sprachenzentrum.univie.ac.at/en/language-swap/>

<https://boku.ac.at/en/international/themen/sprachkurse/tandem><https://www.tuwien.at/en/studies/international/incoming-exchange-students/studies/tandem/>

<https://www.wu.ac.at/lrc/tandem-learning>

<https://www.hmdw.ac.at/index.php/de/auslaenderinnen/sprach-u-kulturtandem>

<https://www.oeh.univie.ac.at/vertretung/referate/oeh-office-antiracism-work-referat-fuer-antirassistische-arbeit#field-collection-item-field-textblock-295>

2.4.3. Szkoła Międzynarodowa im. Gutenberga (GIS) – kursy dla studentów z wymiany Uniwersytet Johannes Gutenberg w Moguncji (JGU) w Niemczech

KRÓTKI OPIS INTERAKCJI STUDENTÓW ZAGRANICZNYCH

Usługi Międzynarodowej Szkoły im. Gutenberga (GIS Services) to jednostka Biura ds. Zagranicy, która jest głównym kontaktem dla studentów z zagranicy na JGU (kampus w Moguncji) od 2017 roku. Usługi Międzynarodowej Szkoły im. Gutenberga (GIS) założone w tym samym roku organizują program kursów dla studentów, których głównym celem jest lepsze poznanie języka niemieckiego lub którzy mogą studiować wyłącznie w języku angielskim i mogą mieć problemy z uzyskaniem wystarczającej liczby punktów ze swoich przedmiotów w przypadku niewystarczającej oferty kursów w języku angielskim. Kursy GIS w języku angielskim mają być dla studentów kursami dodatkowymi, ale można je również w razie potrzeby wziąć jako program na cały semestr ponieważ we wszystkich prawie kursach mogą brać udział uczniowie z wymiany wszystkich kierunków. Kolejnym celem jest zwiększenie liczby kursów w grupach międzynarodowych, tak aby wprowadzić większą różnorodność perspektyw i opinii i wesprzeć komunikację międzykulturową.

POZIOM INSTYTUCJONALIZACJI, INNOWACJI ORAZ ZASIĘG NA UNIWERSYTECIE

- Program traktowany jest jako część edukacji uniwersyteckiej i ważny punkt kontaktu dla studentów zagranicznych
- Program: kursy języka niemieckiego (kursy językowe, zajęcia z czytania, zajęcia konwersacyjne, zajęcia z historii Niemiec)
- Kursy w języku angielskim: skoncentrowane na historii, kulturze, naukach społecznych i społeczeństwie
- W ciągu 4 lat istnienia GIS w kursach wzięło do tej pory udział prawdopodobnie tysięcy studentów (regularnych studentów JGU oraz studentów z wymiany)
- Ciągłość zapewniona przez przetestowanie większości kursów i ich pozytywną ocenę przez społeczność studentką
- Efekt długofalowy: dobre narzędzie rekrutacji i marketingu – doprowadziła do nawiązania nowych relacji współpracy z partnerem zagranicznym i zwiększenia zainteresowania potencjalnych studentów z wymiany (w połączeniu ze skuteczniejszym i bardziej osobistym wsparciem poprzez Usługi GIS)

IMPLIKACJE DLA ROZWIĄZYWANIA KONFLIKTÓW MIĘDZYKULTUROWYCH NA UNIWERSYTETACH

Międzynarodowe grupy zajęciowe, większy wgląd w inne perspektywy i opinie, bardziej refleksyjny sposób uczenia.

NAJWAŻNIEJSZE ZALETY

Oferta ta umożliwia Uniwersytetowi przedstawienie specjalnego programu dla studentów, którzy nie znają dobrze języka niemieckiego, ale też mogą przybyć do Moguncji. Studenci z wielu różnych krajów mogą uczyć się razem i od siebie wzajemnie: jest to idealne miejsce do nawiązywania interakcji międzykulturowych.

NAJWAŻNIEJSZE WADY

Zależy również od funduszy i rekrutacji nauczycieli w przypadku przedmiotów dla których może to być bardzo trudne, ponieważ nie ma prawie żadnych środków, które umożliwiłyby włączenie elementów tego programu do zwykłego programu kształcenia.

DODATKOWE UWAGI

Osoby kontaktowe: Koledzy ze Wsparcia Szkoły Międzynarodowej im. Gutenberga lub Biura ds. Międzynarodowych

ŹRÓDŁA

<https://www.international-office.uni-mainz.de/exchange/gis/>

CECHY

GRUPA DOCELOWA

- ☒ studenci zagraniczni oraz
- ☒ studenci krajowi
- ☒ profesorowie
- ☒ pracownicy

TEMATY

- ☒ kultura lokalna
- ☒ język
- ☒ konflikty międzynarodowe
- ☒ różnorodność kulturowa
- ☒ prawa człowieka / rasizm

KONTEKST

- ☒ uniwersytet

DATA COLLECTION:

- ☒ dane zastane

2.5. Interakcje pomiędzy studentami w programie nauczania

Są też strategie obejmujące włączenie do programu nauczania elementów wspierających interakcje pomiędzy studentami, na przykład punktowane seminaria lub kursy z elementami komunikacji międzykulturowej.

2.5.1. Wiedeński Program Innowacji ^{WU}

Uniwersytet Ekonomiczny w Wiedniu (WU)

KRÓTKI OPIS INTERAKCJI STUDENTÓW ZAGRANICZNYCH

„Wiedeński Program Innowacji WU” wykorzystuje różnorodność wśród studentów o różnym pochodzeniu jako integralny element struktury kursów uniwersyteckich i przygotowuje studentów do rozwiązywania złożonych problemów o niskim stopniu ustrukturyzowania w zespołach międzynarodowych z wykorzystaniem nowych, innowacyjnych metod. Głównym elementem jest dwutygodniowy kurs intensywny na Uniwersytecie Ekonomicznym w Wiedniu (WU), który obejmuje zestaw powiązanych metod mających na celu dopilnowanie, aby studenci zdobywali wiedzę o nowoczesnych, innowacyjnych ideach i aby mogli wykorzystać ją w nauczaniu zorientowanym na problemy i projekty. WU (Uniwersytet Ekonomiczny w Wiedniu) wraz ze studentami zagranicznymi stosuje wypracowane metody do rozwiązania realnych problemów z międzynarodowymi firmami partnerskimi. Realistyczne doświadczenie międzykulturowe powinno przygotować uczestników „Wiedeńskiego Programu Innowacji WU” na sytuacje, z którymi spotkają się po wejściu na rynek pracy z innowacyjnym zarządzaniem w kontekście międzynarodowym. Wiele badań pokazuje, że wysoka różnorodność w grupach jest kluczowym czynnikiem sprzyjającym generowaniu kreatywnych pomysłów oraz innowacyjnemu rozwiązywaniu problemów. Różnorodność cech kulturowych i pochodzenia powinna umożliwiać wprowadzenie różnych perspektyw, które w procesie syntezy doprowadzą do powstania całkowicie nowych idei, procesów kreatywnych, oraz innowacyjnych podejść do organizacji.

„Wiedeński Program Innowacji WU” wykorzystuje różne pochodzenie 15 studentów miejscowych i 30 studentów z zagranicy z uniwersytetów partnerskich jako integralny element struktury kursów. Studenci pracują w bardzo różnorodnych zespołach, wykonując zadania zorientowane na problem lub projekt w obszarze innowacji. Poprzez stworzenie grup składającego się ze studentów z różnych krajów i pracę nad projektami w międzynarodowych zespołach, kurs daje studentom nowe, praktyczne, i ciągłe doświadczenie uczenia się komunikacji międzykulturowej w innowacyjnym kontekście. Poprzez wykorzystanie różnego pochodzenia studentów krajowych i międzynarodowych jako centralnego elementu struktury kursu, „Wiedeński Program Innowacji WU” jest przykładem takiego opracowania kursu, który pozwala miejscowym studentom przyczynianie się do większego umiędzynarodowienia ich uczelni i uczynienia ich bardziej atrakcyjnymi dla studentów zagranicznych.

W celu zwiększenia technicznych i metodologicznych kompetencji w obszarze zarządzania innowacjami określono niżej wymienione cele edukacyjne. Uczestnicy programu powinni:

- rozumieć zasady zarządzania innowacjami
- znać najnowsze trendy w tym obszarze
- umieć ocenić ich przydatność
- wykorzystać tę wiedzę do rozwiązywania realnych problemów
- myśleć krytycznie i niezależnie pracować nad rozwojem.

CECHY

TARGET GROUP GRUPA DOCELOWA

- ☒ studenci zagraniczni oraz
- ☒ studenci krajowi

TEMATY

- ☒ różnorodność kulturowa
- ☒ innowacja

KONTEKST

- ☒ uniwersytet

DATA COLLECTION:

- ☒ dane zastane

POZIOM INSTYTUCJONALIZACJI, INNOWACJI ORAZ ZASIĘG NA UNIWERSYTECIE

Wiedeńskim Programem Innowacji WU zarządza uniwersytet i jest on częścią niektórych z proponowanych kursów. Wydarzenia organizowane są corocznie, ale ogranicza się on do ustalonej liczby studentów (łącznie 45). Wiedeński Program Innowacji WU działa w ramach Uniwersytetu Ekonomicznego w Wiedniu (WU) i skupia się na doświadczonych studentach (3. semestr) w angielskojęzycznym i zorientowanym na współpracę międzynarodową programie studiów magisterskich „Strategia, Innowacja i Kontrola Zarządcza” (SIMC) i „Zarządzanie Łańcuchem Dostaw” oraz na studentach zagranicznych na różnym poziomie studiów (w szczególności licencjat i studia magisterskie ekonomii i zarządzania przedsiębiorstwem) z innych uniwersytetów. Studenci zagraniczni przybywają z uniwersytetów anglo-amerykańskich (np. Uniwersytet Chicagowski, Queen’s University, Melbourne Business School lub Lancaster Business School). „Wiedeński Program Innowacji WU” obejmuje 40 godzin na lokalnym wydziale. Dla studentów SIMC „Wiedeński Program Innowacji WU” to kurs w ramach modułu opcjonalnego „Zawansowane zarządzanie przedsiębiorstwem i innowacją”. Wszyscy pozostali studenci mają możliwość uzyskania siedmiu punktów za kurs.

IMPLIKACJE DLA ROZWIĄZYWANIA KONFLIKTÓW MIĘDZYKULTUROWYCH NA UNIWERSYTETACH

Zgodnie z celami kształcenia w zakresie umiejętności międzykulturowych i osobistych (zob. Erpenbeck, 2007), studenci:

- potrafią efektywnie pracować w silnie zróżnicowanych grupach,
- rozwiązują problemy pojawiające się w komunikacji i potrafią traktować je jako okazję do nauki i innowacji,
- potrafią podzielić złożone problemy na mniejsze i odpowiednio ustrukturyzować rozwiązania,
- uczą się traktować ograniczenia czasowe jako okazję do skupienia się na krytycznych aspektach projektu,
- potrafią korzystać z różnych strategii podejmowania kolektywnych decyzji,
- oceniają skutki wypracowanych rozwiązań dla różnych interesariuszy i prognozują efekt projektu dla poszczególnych grup.

W tym kontekście rozwiązywanie konfliktów międzykulturowych można uwzględnić w programie, mogą one być ważną jego częścią, i można w ten sposób stwarzać różne możliwości pracowania z nimi w pogłębiony sposób.

NAJWAŻNIEJSZE ZALETY

Program zapewnia ustrukturyzowaną edukację przy wsparciu nauczycieli uniwersyteckich. Studenci mają możliwość komunikacji z miejscowymi studentami ale również ze studentami międzynarodowymi z całego świata i pozostawania z nimi w kontakcie, co może być ciekawe pod kątem przyszłych perspektyw zawodowych. W ramach programu nawiązywana jest współpraca z prawdziwymi firmami, co również zwiększa perspektywy zatrudnienia studentów.

NAJWAŻNIEJSZE WADY

Udział w programie ograniczony jest do małej liczby studentów z uwagi na intensywną współpracę pomiędzy nimi oraz pomiędzy studentami a prowadzącymi. Ograniczony jest również do studentów konkretnych kierunków studiów magisterskich. Skupia się w wyraźny sposób na kwestiach związanych z biznesem. Zdaje się, że grupa docelowa ogranicza się głównie do studentów zagranicznych pochodzących z krajów angielskojęzycznych i latynoskich (USA, Australia, Kanada, Wielka Brytania, Ameryka Południowa) i może w niej nie być studentów zagranicznych, np. z Azji i kraje Europy wschodniej, co nie jest zrozumiałe. Nie jest również jasne, czy studenci z uboższych rodzin mają takie same możliwości i czy biorą udział w programie.

ŹRÓDŁA

<https://www.wu.ac.at/studium/incoming-students/vienna-innovation-program-wu>

2.5.2. Biznes Międzynarodowy, studia dwujęzyczne

Społeczna Akademia Nauk w Polsce

KRÓTKI OPIS INTERAKCJI STUDENTÓW ZAGRANICZNYCH

Dwujęzyczne studia na kierunku Biznes Międzynarodowy są studiami magisterskimi dla studentów Zarządzania z dwóch programów (z dwoma różnymi językami wykładowymi – polskim i angielskim). Miejscowi i zagraniczni studenci pracują razem w zespołach wielokulturowych nad projektami o charakterze biznesowym. Program został uruchomiony z inicjatywy Prorektora ds. Programów Międzynarodowych.

POZIOM INSTYTUCJONALIZACJI, INNOWACJI ORAZ ZASIĘG NA UNIWERSYTECIE

Ten program studiów działa na poziomie Wydziału i uruchomił go Prorektor ds. Programów Międzynarodowych na Wydziale Nauk o Zarządzaniu i Bezpieczeństwie. Studia prowadzone są w ramach studiów magisterskich na kierunku Zarządzanie i są oparte o system punktowy. Z tego punktu widzenia, program ten jest oferowany regularnie i działa przez cały semestr.

CECHY

GRUPA DOCELOWA

- ☒ studenci zagraniczni oraz
- ☒ studenci krajowi

TEMATY

- ☒ język
- ☒ konflikty międzynarodowe
- ☒ różnorodność kulturowa

KONTEKST

- ☒ uniwersytet

DATA COLLECTION:

- ☒ obserwacja

IMPLIKACJE DLA ROZWIĄZYWANIA KONFLIKTÓW MIĘDZYKULTUROWYCH NA UNIWERSYTETACH

W ramach tych studiów są prowadzone trzy wykłady wprowadzające: komunikacja międzykulturowa, dynamika zespołów wielokulturowych i rozwiązywanie konfliktów pomiędzy studentami. Warunkiem ukończenia zajęć i uzyskania punktów jest współpraca w zespołach wielokulturowych przy projektach o charakterze biznesowym, sporządzaniu raportów i prezentacji. Przez cały czas trwania studiów nauczyciel akademicki jest międzykulturowym mediatorem i czuwa nad komunikacją międzykulturową, pomagając studentom w tym zakresie w razie potrzeby.

NAJWAŻNIEJSZE ZALETY

Pierwszą ważną zaletą studiów jest to, że promują nauczanie zorientowane na problem i doświadczenie i odnoszą się do konkretnych problemów biznesowych.

Inną ważną zaletą jest fakt, iż studenci biorący udział w programie pozytywnie oceniają możliwość rozwijania umiejętności komunikacji międzykulturowej i zdolności rozwiązywania problemów w środowisku wielokulturowym.

NAJWAŻNIEJSZE WADY

Pierwszą ważną wadą jest to, że w programie może wziąć udział ograniczona liczba studentów.

Inną ważną wadą jest fakt, iż studia te są wyzwaniem dla nauczycieli akademickich, którzy muszą jednocześnie być dwujęzyczni, mieć wiedzę związaną z prowadzonymi zajęciami oraz wiedzę dotyczącą komunikacji międzykulturowej, organizacji i dynamiki zespołów wielokulturowych, a także rozwiązywania konfliktów międzykulturowych pomiędzy studentami.

3. Uwagi końcowe

Jak już wspomniano, mamy nadzieję, że te strategie instytucjonalne mogą pomóc instytucjom szkolnictwa wyższego we wspieraniu interakcji na ich terenie, z uwzględnieniem lokalnego kontekstu, ich misji oraz osób, które są członkami ich społeczności i które biorą udział w prowadzonych tam zajęciach.

Z pewnością zarówno na tych jak i na innych uczelniach możemy znaleźć wiele innych interesujących praktyk związanych z wielokulturowością. Tak czy inaczej, musimy mieć świadomość, że droga przed nami jest długa, a podróż dopiero się rozpoczęła. Jest jeszcze dużo do zrobienia.

Krytyczna analiza najważniejszych zalety tych interakcji pokazuje znaczenie tych inicjatyw w promowaniu kontaktów z krajem goszczącym, jego kulturą i językiem, instytucjami szkolnictwa wyższego i członkami miejscowej społeczności (pracownikami, nauczycielami akademickimi, innymi studentami itp.) Ponieważ mają one miejsce w nieformalnej atmosferze, wspierają komunikację i dobrostan uczestników. Warto również zauważyć, że pomimo wielowymiarowości tej komunikacji – i uwzględnienia lokalnej kultury, stylu życia oraz aspektów emocjonalnych – analiza tych interakcji przyniosła wiele ważnych informacji (najczęściej związanych z kwestiami administracyjnymi i funkcjonowaniem uczelni). Mieliśmy również do czynienia z pomocą, wsparciem i strategiami współpracy.

Analiza strategii pozwoliła jednak również na dojrzenie słabych stron. Na pierwszy plan wybijają się dwie z nich. Pierwszą są trudności z zaangażowaniem studentów. Jest kilka przyczyn takiego stanu rzeczy: niektóre inicjatywy wdrożono zanim jeszcze przybyli wszyscy studenci zagraniczni; w innych przypadkach lokalni studenci nie byli odpowiednio zmobilizowani, co sprawiło, że tylko w wydarzeniach wzięli udział tylko studenci zagraniczni. Druga wada polega na rzadkiej organizacji tego rodzaju wydarzeń: zwykle mają one miejsce raz do roku lub raz w semestrze, co umożliwia udział tylko niewielkiej liczby studentów i utrudnia zachowanie ciągłości działania.

Warto byłoby zatem sprawdzić, w jakim stopniu te praktyki są naprawdę wbudowane w system wartości i misję instytucji szkolnictwa wyższego (zob. ryc. 1). Jeżeli nie są, zachodzi ryzyko, że przerodzą się w luźne inicjatywy, które nie są w stanie odpowiednio zmobilizować uczestników. Innym zagrożeniem jest zredukowanie ich do spotkań informacyjnych związanych z kwestiami administracyjnymi, które są oczywiście ważne, ale które nie wyczerpują bogactwa doświadczenia i komunikacji, które mogą mieć miejsce wśród studentów zagranicznych oraz pomiędzy nimi a społecznością lokalną.

Co więcej, dążąc do zwiększenia transformacyjnego efektu tego rodzaju aktywności, uczelnie mogą chcieć rozciągnąć powitanie przybyłych do ich kraju studentów na dłuższy okres czasu, chcąc zapewnić jego trwanie przez cały ich pobyt, tak aby nie ograniczało się ono do pierwszego tygodnia lub jednego dnia świętowania, jak ważny by nie był – co również należy zaznaczyć – ten pierwszy kontakt.

Innym fundamentalnym aspektem jest fakt iż, ponieważ chodzi tutaj o dialog, zagraniczni studenci nie powinni zostać pozostawieni samym sobie. Innymi słowy, aktywności które podejmują nie powinny skutkować dalszą ich izolacją z powodu „odmienności”. Powinny one zatem angażować również studentów lokalnych, ponieważ wiele lub przynajmniej niektóre z „potrzeb” lub „potencjału” zagraniczni studenci dzielą ze studentami lokalnymi (np. studenci pochodzący z innych stron, którzy studiują

w innym mieście). W gruncie rzeczy dialog jest korzystny dla każdego, kto w nim uczestniczy. Jeżeli tak ma być, musi on być wspierany przez dobrze wyszkolonych nauczycieli akademickich i pracowników, którzy mają doświadczenie w komunikacji międzynarodowej, prowadzeniu warsztatów i mentoringu w sytuacji konfliktowej.

Podsumowując, w kwestiach związanych z dialogiem, interakcją i studentami priorytetem musi być słuchanie tego, co zagraniczni i lokalni studenci mają do powiedzenia o własnych doświadczeniach na tych spotkaniach, jakie są ich życzenia, potrzeby i potencjał, a także jakie mają pomysły na istniejące i nowe strategie i praktyki powitania oraz interakcji międzykulturowej. Musimy kontynuować tę pracę, ceniąc sobie ciągłość, bliskość i refleksyjność i mamy nadzieję, że ten zestaw narzędzi może wspierać nas w opracowywaniu nowych rozwiązań.

4. Bibliografia

- Amaral, A.; Magalhães, A. (2009). Between Institutional Competition and the Search for Equality of Opportunities: Access of Mature Students. *Higher Education Policy*, 22, 505-521.
- Amaral, A. & Magalhães, A. (2009). Between Institutional Competition and the Search for Equality of Opportunities: Access of Mature Students. *Higher Education Policy*, 22, 505-521.
- Amorim, José Pedro (2018). Mature students' access to higher education: A critical analysis of the impact of the 23+ policy in Portugal. *European Journal of Education*, DOI: 10.1111/ejed.12283.
- Arendt, Hannah (1995 [1950]). *Qu'est-ce que la politique?* Paris: Seuil.
- Bathmaker, Ann-Marie; Bradley, Harriet; Ingram, Nicola; Hoare, Tony; Waller, Richard; Abrahams, Jessie (2016). *Higher education, social class and social mobility. The degree generation*. Palgrave Macmillan.
- Bauman, Zygmunt (2008). *Liquid Times: Living in an Age of Uncertainty*. Malden: Polity.
- Bauman, Zygmunt (1998). *Modernity and Ambivalence*. Oxford: Polity.
- Barrett, Martyn; Byram, Michael; Lázár, Ildikó; Mompoin Gaillard, Pascale; Philippou, Stavroula (2014). *Developing intercultural competence through education*. Strasbourg: Council of Europe.
- Byl, E., Struyven, K., Meurs, P., Bieke, A., Vanwing, T., Engels, N., & Lombaerts, K. (2016). The value of peer learning for first-year postgraduate university students' social and academic integration. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 228, 299-304. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2016.07.044>
- Cohen-Emerique, Margalit (2015). *Pour une approche interculturelle en travail social: théories et pratiques*. Rennes: Presses de l'EHESP.
- Crenshaw, Kimberle (1989). Demarginalizing the intersection of race and sex: a black feminist critique of antidiscrimination doctrine, feminist theory and antiracist politics. *University of Chicago Legal Forum*, 139-167.
- Dasli, Maria (2019). UNESCO guidelines on intercultural education: a deconstructive reading. *Pedagogy, Culture & Society*, 27(2), 215-232, DOI: 10.1080/14681366.2018.1451913.
- De Sanctis, Filippo M. (1984). Problems of defining the public in the context of lifelong education. *International Journal of Lifelong Education*, 3(4), 265-277.
- European Commission/EACEA/Eurydice (2018). *The European Higher Education Area in 2018: Bologna Process Implementation Report*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Finnegan, Fergal; Merrill, Barbara; Thunborg, Camilla (Eds.) (2014). *Student Voices on Inequalities in European Higher Education: Challenges for theory, policy and practice in a time of change*. Oxon: Routledge.

- Fergy, S., Marks-Maran, D., Ooms, A., Shapcott, J., & Burke, L. (2011). Promoting social and academic integration into higher education by first-year student nurses: The APPL project. *Journal of Further and Higher Education*, 35(1), 107–130. <https://doi.org/10.1080/0309877X.2010.540318>
- Freire, Paulo (1972). *Pedagogia do oprimido*. Porto: Afrontamento.
- Freire, Paulo (2014). *Pedagogy of hope: reliving Pedagogy of the Oppressed*. London: Bloomsbury.
- Godin, Marie & Rea, Andrea. (2011). Nouvelles logiques de migration et de mobilité. In Michèle Leclerc-Olive, Grazia Scarfo Ghellab & Anne-Catherine Wagner (Eds.) *Les mondes universitaires face au marché. Circulation des savoirs et pratiques des acteurs*, 49. Paris: Karthala.
- Hewstone, Miles; Rubin, Mark; Willis, Hazel (2002). Intergroup bias. *Annual review of psychology*, 53(1), 575-604.
- Kim, Young M. (2011). *Minorities in Higher Education*. Washington: American Council of Education.
- Margolis, Eric & Romero, Mary (1998). The department is very male, very white, very old, and very conservative: The functioning of the hidden curriculum in graduate sociology departments. *Harvard Educational Review*, 68, 1, 1-32
- Mariet, François (1991). Interculturalising the French educational system: towards a common European perspective. In Dieter Buttjes & Michael Byram (Eds.), *Mediating Languages and Cultures: Towards an Intercultural Theory of Foreign Language Education* (pp. 84-99). Clevedon: Multilingual Matters.
- Menezes, Isabel; Lopes, Amélia; Amorim, José Pedro; Neves, Tiago; Pais, Sofia C.; Soeiro, Alfredo (2016). *HE4u2. Work Package 1 – Stocktaking Transversal Analysis and Conclusions*. Porto: CIIE, University of Porto [http://he4u2.eucen.eu/wp-content/uploads/2016/04/HE4u2_WP1_d1.2_TransversalAnalysis_Final.pdf].
- Myers, David G. (2010). *Social psychology*. New York: McGraw-Hill.
- Orwell, George (2011 [1945]). *Animal farm*. Harlow: Pearson Education.
- Pascarella, Ernest T. & Terenzini, Patrick T. (2005). *How college affects students: A third decade of research*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Rienties, B., & Tempelaar, D. (2013). The role of cultural dimensions of international and Dutch students on academic and social integration and academic performance in the Netherlands. *International Journal of Intercultural Relations* 37 (2), 188-201. doi: 10.1016/j.ijintrel.2012.11.004
- Santos, Boaventura de Sousa (2008). Human Rights as an Emancipatory Script? Cultural and Political Conditions. In Boaventura de Sousa Santos (Ed.), *Another knowledge is possible: beyond northern epistemologies* (pp. 3-40). London: Verso.
- Sen, Amartya (2007). *Identity and violence: the illusion of destiny*. New York: Norton.

Sobiesiak, Kamila Magdalena (2012). *Drifting identity in the global era? Polish students in Irish Higher Education*. Unpublished doctoral thesis, Faculty of Social Sciences, NUI Maynooth.

Stoer, Stephen & Cortesão, Luiza (1999). *“Levantando a pedra”: da pedagogia inter/multicultural às políticas educativas numa época de transnacionalização*. Porto: Afrontamento.

Tajfel, Henri (1970). Experiments in intergroup discrimination. *Scientific American*, 223(5), 96-102.

Tinto, V. (1975). Dropout from higher education: A theoretical synthesis of recent research. *Review of Educational Research*, 45(1), 89–125.

Todorov, Tzvetan (1993). *On human diversity: nationalism, racism, and exoticism in French thought*. Cambridge: Harvard University Press.

Trow, Martin (1973). *Problems in the Transition from Elite to Mass Higher Education*. Berkeley, California: Carnegie Commission on Higher Education.

UNESCO (2006). *UNESCO Guidelines on Intercultural Education*. Paris: UNESCO.

Wim M.J. van Binsbergen (1994). The kazanga festival. *African Studies*, 53(2), 92-125. DOI: 10.1080/00020189408707803.

Žižek, Slavoj (2006). *Elogio da intolerância*. Lisboa: Relógio D'Água.

